

Nevalstisko organizāciju pārstāvju viedokļi par līdzdarbošanos Rīgas pilsētas attīstībā

Padziļināto interviju pētījuma rezultāti

2010. GADA DECEMBRIS – 2011. GADA JANVĀRIS

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	3
PĒTĪJUMA TEHNISKĀ INFORMĀCIJA	4
GALVENIE SECINĀJUMI	5
1. IZPRATNE PAR „PILSĒTAS ATTĪSTĪBAS” JĒDZIENIEM	8
1.1. Pilsētas attīstība	8
1.2. Pilsētvides attīstība	10
1.3. Apkaimes attīstība	11
1.4. Teritorijas attīstība	12
1.5. Atšķirības RD PAD un NVO izpratnē par dažādiem „attīstības” terminiem ...	13
2. RĪGAS NĀKOTNES ATTĪSTĪBAS VĪZIJA	16
3. RD PAD DARBĪBAS VĒRTĒJUMS	24
3.1. RD PAD darbības raksturojums pilsētas attīstības jomā	24
3.2. NVO un RD PAD sadarbības vērtējums	28
4. IEDZĪVOTĀJU LĪDZDALĪBAS LĪMENIS	35
5. SABIEDRISKĀS APSPRIEŠANAS	36
5.1. Informācijas saņemšana	37
5.2. Sabiedrisko apspriešanu organizēšana	38
5.3. Sabiedriskās apspriešanas procedūra	39
5.4. Iedzīvotāju līdzdalības potenciāls RD veidotās darba grupās	40
6. MOTIVĀCIJA LĪDZDALĪBAI	42
7. KOMPROMISI	46

IEVADS

Pētījums „Nevalstisko organizāciju pārstāvju viedokļi par līdzdarbošanos Rīgas pilsētas attīstībā” veikts pēc Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta (turpmāk RD PAD) iniciatīvas.

Tā vispārīgais mērķis ir apzināt sabiedrībā valdošos priekšstatus un vērtējumus par RD PAD darbību kopumā, sadarbību ar NVO un iedzīvotājiem, tādējādi radot bāzi pilnvērtīgākai un veiksmīgākai darba organizēšanai, kā arī pamatotāku un efektīvu lēmumu pieņemšanai.

Pētījuma tiešais mērķis ir sniegt ieskatu to sabiedriski aktīvo indivīdu viedokļos, kas pārstāv dažādas sabiedriskās organizācijas, kuras, izrāda interesi un aktīvi piedalās dažādu ar pilsētas attīstību saistītu jautājumu risināšanā gan apkaimju līmenī, gan arī pilsētā kopumā.

Pētījumā mērķu sasniegšanai tika izvirzīti šādi pētnieciskie uzdevumi.

Noskaidrot ar pilsētas attīstību saistīto NVO vadītāju / aktīvo biedru:

- priekšstatus par pilsētas attīstību;
- vērtējumus RD PAD darbam Rīgas pilsētas attīstības jomā un līdzšinējai sadarbībai ar RD PAD;
- viedokļus un vērtējumus šobrīd Rīgā veiktajām sabiedriskajām apspriešanām;
- priekšstatus par gatavību rast kompromisu pilsētas attīstībai svarīgos jautājumos.

PĒTĪJUMA TEHNISKĀ INFORMĀCIJA

PĒTĪJUMA VEIKŠANAS METODE: padziļinātās ekspertu intervijas (Dzl)

IZLASE: pilsētas attīstību saistīto NVO vadītāji/ aktīvie biedri, Rīgas apkaimju aktīvisti.

IZLASES LIELUMS: 11 respondenti.

RESPONDENTU ATLASE: Saskaņā ar RD PAD ieteikto personu datu bāzi.

PĒTĪJUMA DALĪBNIEKI: Pārstāvji no sekojošām organizācijām:

- Sabiedrība par atklātību DELNA
- Vecmīlgrāvja attīstības biedrība
- Biedrība „Kundziņsala”
- Biedrība „Vides aizsardzības klubs”
- Latvijas Botāniķu biedrība
- Koālcija Dabas un Kultūras mantojuma aizsardzībai
- Mežaparka attīstības biedrība
- Vecrīgas biedrība
- Biedrība „Ideju Māja”
- UrbanTrip
- Kalnciema ielas kvartāls

ĢEOGRĀFISKAIS PĀRKLĀJUMS: Rīga.

INTERVIJU NORISES VIETA: Pētījumu centra SKDS biroja telpās.

VEIKŠANAS LAIKS: 2010. gada decembris - 2011.gada janvāris.

INTERVIJU VIDĒJAIS ILGUMS: Sākotnēji plānotais ~ 60min. Reālais ~110 min.

Pētījuma jautājumi tika veidoti balstoties uz pētījuma uzdevumiem, taču sarunas gaitā tika uzdoti arī citi papildus jautājumi.

Citāti no Dzl tekstā uzrādīti *slīprakstā*.

PROJEKTA VADĪTĀJS	Nita Jirgensone
REKRUTĀCIJA	Dace Grīnberga
INTERVIJAS VEICA	Nita Jirgensone
ATSKAITI SAGATAVOJA	Nita Jirgensone; Dace Grīnberga

GALVENIE SECINĀJUMI

Kopumā pētījumu dalībnieku viedokļi gan par šobrīd esošajām pilsētas attīstības tendencēm, gan RD PAD darbību ir diezgan līdzīgi. Tas saistīts ar atlasīto respondentu specifiku – dažādu Rīgas pilsētas apkaimju un citu NVO pārstāvji, kas aktīvi iesaistās sev personīgi tuvu un sasāpējušu problēmu risināšanā. Turklāt pieredze veidojusies risinot galvenokārt saasinātas un nepatīkamas situācijas, kad iedzīvotāji cieš un protestē pret savu dzīves apstākļu kvalitātes pasliktināšanos vai privātīpašuma tiesību ierobežošanu. Tādējādi parasti saskare ar RD PAD notiek uz diezgan negatīvu emociju fona.

Lai arī pētījuma mērķis bija izvērtēt RD PAD darbību, pētījuma dalībniekiem ir grūti nodalīt šīs institūcijas darbību no Rīgas domes deputātu aktivitātēm, tādēļ bieži vien vērtējums tiek dots kopējam Rīgas domes kā lēmēj institūcijas un RD PAD kā izpildinstitūcijas darbam. Turklāt respondentu sniegtajās atbildēs atspoguļojas šobrīd valstī valdošā neuzticības krīze, valsts un pašvaldību iestādēm. Iedzīvotāji ir noskaņoti ļoti kritiski un noliedzoši, tajā pat laikā, trūkstot pozitīviem piemēriem un līdzdalības kultūrai, ir apātiski un nevēlas iesaistīties dažādos politiskajos un sabiedriskos pasākumos.

Biežā varas pārstāvju maiņa, kā rezultātā notiek bieža lēmumu maiņa, nestabilitāte lēmumu pieņemšanas un īstenošanas jomā, iedzīvotājos ir radījusi neapmierinātību un neuzticēšanos pilsētas varas institūcijām. Respondenti pauž neapmierinātību ar valdošo nestabilitāti lēmumu pieņemšanas un izpildes jomā, pamatojot to ar pēctecības trūkumu, kā rezultātā par cietēju kļūst vienkāršais iedzīvotājs.

Respondentu viedokļus par RD PAD darbību varētu iedalīt divās grupās. Vieni, kas ir noskaņoti nedaudz neitrālāk un uzskata, ka RD PAD pietrūkst instrumentu aktīvai iedzīvotāju interešu aizstāvībai un ka RD PAD savā darbībā ir ierobežots ar deputātu pieņemtajiem lēmumiem. Kamēr otra daļa respondentu par RD PAD, kā izpildinstitūcijas darbību, ir noskaņota diezgan kritiski. Galvenokārt pārmetot departamenta darbiniekiem aklu pakļaušanos deputātu interesēm un investoru spiedienam. Šo respondentu skatījumā tieši RD PAD ir tā iestāde, kurai kā ekspertiem ir jāiesaistās un jānodrošina pilsētas iedzīvotāju interesēm atbilstošas politikas īstenošanā.

Apkopojot respondentu sniegtās atbildes, rodas priekšstats, ka iedzīvotāji no RD PAD sagaida ļoti plašu darbības lauku, ne tikai domājot par pilsētas plānveida attīstību nākotnē, bet risinot arī dažādas ikdienas un sadzīves situācijas. Iedzīvotājiem dažkārt ir grūti aptvert RD PAD veikto darbu pilsētas mērogā, saprotamāks un arī sāpīgāks ir ikdienišķais, katram pilsētniekam apkārt esošais problēmu loks.

Kopumā aptaujātie rīdnieki ir pārliecināti, ka šobrīd pilsētā maz kas tiek darīts, domājot par pilsētniekiem, lēmumu pieņemšanā prevalē ekonomiskās privātpersonu intereses. Tādēļ jo nepatīkamāk ir apzināties, ka dažādos RD PAD sagatavotos „attīstības konceptos”, „programmās” dokumentāli par pilsētas attīstības prioritāti tiek uzsvērts iedzīvotājs, kamēr realitātē tas īstenošanas netiek.

Skaidrojot jēdzienu „pilsētas attīstība” – respondenti ir vienisprātis, ka tā ir ilgspējīgas pilsētas plānošana, attīstoties dažādos virzienos, gan ekonomiski, gan sociāli, gan estētiski, uzsverot iedzīvotāju ar viņam ikdienā nepieciešamajiem pakalpojumiem un ērtībām. RD PAD loma šeit tiek saskatīta, koordinējot un saskaņojot dažādo interešu grupu iniciatīvas, virzīt pilsētas attīstību līdzsvaroti un plānveidīgi.

Apkopojot respondentu viedokļus par Rīgas pilsētas nākotnes attīstību, iezīmējas viedokļu vienprātība par pilsētas attīstību, kurai vajadzētu būt vērsta gan uz investoru interešu, gan iedzīvotāju interešu ievērošanu. Sabalansētu attīstību, saglabājot līdzsvaru un nepārkāpjot iedzīvotāju tiesības uz labu dzīves kvalitāti. Iedzīvotāju viedoklis pauž vēlmi lielākus

akcentus pilsētas attīstībā likt uz pilsētas intelektuālo potenciālu, piedāvājot inovatīvus, intelektuālus pakalpojumus, attīstot augstās pievienotās vērtības nozares.

Tāpat tiek norādīts uz nepieciešamību attīstīt un pilnveidot kultūrvēsturisko pieminekļu saglabāšanu, parku un apstādījumu sakārtošanu un aizsardzību, jo īpaši jūrmalas pludmaļu pilnvērtīgu izmantošanu. Par perspektīvu jomu pilsētas attīstībai, tiek izcelta tūrisma attīstība, ģeogrāfiski izdevīgā atrašanās vieta.

Pilsētas attīstības nākotnes vīzijās NVO aktīvisti vēlētos redzēt saskaņotas darbības, prioritāri vēršas uz vienkāršo iedzīvotāju interešu apmierināšanu jeb kompromisu variantu izskatīšanu, kas būtu vienlīdz pieņemami gan iedzīvotājiem no vienas puses, gan investoriem no otras puses.

Tomēr interviju laikā iezīmējas, ka kompromisu iespējamība attiecībā uz pilsētas attīstības jautājumiem ir ļoti apgrūtināta un sarežģīta, ņemot vērā RP PAD noslieksanos par labu investoru interesēm. Lai gan arī šajā jautājumā pastāv viedokļu atšķirība, jo iedzīvotāji ir saskārušies arī ar ieinteresētu attieksmi no RD PAD puses, gatavību sadarboties.

Respondentu viedokļus par kompromisu iespējamību starp iedzīvotājiem un RD PAD darbību var iedalīt divās grupās. Vieni, kas uzskata, ka kompromisi nav iespējami no RD PAD puses, ja ir jāaizstāv ietekmīgu investoru intereses. Kamēr otra daļa uzskata, ka RD PAD cenšas meklēt risinājumus un ir gatava kompromisiem, neraugoties uz investoru spiedienu. Pie tam arī iedzīvotāji ne vienmēr ir gatavi kompromisu risinājumiem jautājumos, kas skar sasāpējušas problēmas saistībā ar vides un dzīvesvietas kvalitāti. Šajos gadījumos iedzīvotāju nostāja parasti ir kategoriskāka, nepiekāpīgāka, vairāk pozicionēta cīņai „pret”.

Respondenti norāda arī uz kompensējošo mehānismu trūkumu, ja tiek apdraudēta vides kvalitāte un pasliktināti iedzīvotāju dzīves apstākļi. Piedāvātie risinājumi iedzīvotājiem parasti ir neizdevīgi un neadekvāti interesēm un zaudējumiem.

Tāpat iedzīvotāji saskaras ar kritiku no RD PAD puses par situācijas neizpratni un nekonstruktīvajiem priekšlikumiem, kas mazina motivāciju un vēlēšanos iesaistīties turpmāk.

Lai arī tiek organizētas SA un informācija ir pieejama, tomēr kā negatīvs aspekts tiek izcelts dialoga un saskaņošanas kultūras trūkums, kas kavē kompromisu iespējamību. Iedzīvotāji būtu atvērtāki kompromisiem, ja tiktu uztverti kā līdžvērtīgi sarunu biedri un redzētu partneru gatavību atteikties no kādas savas interešu daļas.

Kopumā vērtējums sabiedriskajām apspriešanām kā komunikācijas veidam ar sabiedrību ir pozitīvs. Tomēr respondenti norāda uz sabiedrisko apspriešanu formalitāti, birokrātijas šķēršļiem, organizatorisko risinājumu trūkumiem. Lai gan RD PAD tiek izteikta atzinība par pēdējo gadu laikā paveikto darbu tehnisko un organizatorisko jautājumu risināšanā un uzlabošanā, saistībā ar SA, tomēr vēl ir saskatāmas nepilnības. Pozitīvi tiek vērtēta iespēja vērot sabiedrisko apspriešanu translācijas tiešraidē, informācijas pieejamība interneta vidē.

Tomēr arī netrūkst priekšlikumu sabiedrības informēšanas uzlabošanai, jo informācija nav pieejama ievērojamai iedzīvotāju daļai, kas nelieto internetu. Negatīvu priekšstatu par SA ir veidojis iespaids, ka informāciju cenšas noklusēt, pasniegt nepilnīgu, pieņemt lēmumus nerēķinoties ar iedzīvotāju viedokli un vajadzībām. Šīs negācijas rada iedzīvotājos neuzticību varas institūcijām, kā arī mudina pašorganizēties un meklēt informāciju par notiekošajām SA, solidarizēties ar citām NVO informācijas iegūšanai.

Tāpat respondenti pauž viedokli, ka SA vadīšanā vēlētos redzēt neitrālu mediatoru jeb investoru pārstāvi, nevis RD PAD investora interešu aizstāvētāja un pārstāvja lomā.

Apkopojot respondentu atbildes, redzams, ka galvenais motivējošais faktors personīgai līdzdalības motivācijai ir personiska vai kopēja interese, kas balstīta uz problēmu esamību dzīvesvietās.

Lai arī citu pozitīvajam piemēram un sasniegumiem ir svarīga loma cilvēku iedrošināšanai ņemt aktīvu dalību sabiedriskajās aktivitātēs, diemžēl vairākumā gadījumu motivācija ir

bāzēta uz negatīvu emociju fona - iesaistoties, apvienojoties cīņai „pret”. Tāpat vērojams iedzīvotāju līdzdalības kultūras trūkums sabiedrībā, ko pavada personīgās bailes tikt nesaprastam vai nepieņemtam.

Svarīgs faktors pilsētas attīstībā ir apkaimju aktivitātēm, kas uzrunā iedzīvotāju tuvāk dzīvesvietai un motivē iesaistīties dažādās lokālās aktivitātēs. Kā apgrūtināši un aktivitātes traucējoši iemesli tiek minēti dažādi birokrātiskie šķēršļi vietējo pasākumu organizēšanai, papildus maksu un nodevu pieprasīšana NVO, kā arī reāla atbalsta trūkumu no RD PAD puses.

Redzams, ka ir nepieciešamība uzlabot dialogu starp NVO, iedzīvotājiem un RD PAD, jo šobrīd iedzīvotājiem informācija par notiekošajām sabiedriskajām aktivitātēm tiek sniegta pārāk oficiālā valodā, kas nespēj ieinteresēt iedzīvotājus, informācija ir sarežģīti pasniegta, grūti pieejama, nav iespējams izsekot hronoloģiski projektu gaitai.

1. IZPRATNE PAR „PILSĒTAS ATTĪSTĪBAS” JĒDZIENIEM

Kopumā pētījuma dalībnieku - nevalstisko organizāciju pārstāvju viedokļi par pilsētas attīstību ir diezgan līdzīgi. Interviju sākumā respondenti diezgan precīzi un detalizēti spēj aprakstīt dažādu ar pilsētas attīstību saistītu jēdzienu būtību. Tomēr sarunas laikā, pievēršoties konkrētāk Rīgas attīstībai un dziļāk analizējot Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta darbību, iezīmējas tendence, ka ar pilsētas attīstību respondenti saprot krietni vien plašāku un ikdienas sadzīvei pietuvinātu jautājumu loku. Kaut arī aptaujātie pētījuma dalībnieki atzīst un vairākkārt norāda, ka RD PAD ir spiests uzņemt citu Rīgas Domes likvidēto departamentu funkcijas, kas ne vienmēr atbilst departamenta tiešajām funkcijām, tieši no šī departamenta tiek sagaidīta aktīva rīcība gan plānojot pilsētas attīstību nākotnē, gan risinot jautājumus par pilsētnieku dzīves kvalitātes uzlabošanu jau šodien (piemēram, *solīņu ierīkošana parkos, sniega izvešana no autobusu pieturām, sakārtotas pastaigu vietas, e-talona ērta lietošana*).

1.1. Pilsētas attīstība

Skaidrojot savu izpratni par jēdzienu „pilsētas attīstība” Rīgas pilsētas kontekstā, respondenti sniedz diezgan līdzīgas atbildes, kuras atšķiras vien uzsverot kādu no kopējās attīstības elementiem, kas konkrētajam runātājam šķiet svarīgākās.

Pētījuma dalībnieku vairākums par „pilsētas attīstību” uzskata daudzšķautņainu nākotnes pilsētas jautājumu risināšanu, lēmumu pieņemšanu un īstenošanu. Tiek uzsvērts darbs pilsētas dzīves plānošanā, vadītā un kontrolētā plānu īstenošanā – gan ekonomiskās, gan sociālās, gan sabiedriskās vides jautājumos.

„Tā ir sadarbības kopējā ideja par to, kā vietai, kur iedzīvotāji dzīvo, vajadzētu attīstīties, gan ekonomiski, gan sociāli un vides jomā, institucionāli. Tātad tas ir kopīgais skatījums par to, uz kuriem mēs ejam. Kas ir saglabājams kā pastāvošās vērtības? Kas ir tās problēmas, kas ir jārisina. Kas ir tas mērķis, uz kuru mēs ejam. Tās visas trīs lietas tiek veidotas kopējā darbā.”

„Nu pilsētas attīstība ir pilsētas attīstība no daudziem aspektiem - ekonomiskiem, sociāliem un sabiedriskiem. Tur ir jāiekļauj estētika un kultūra klāt.”

Runātāju skatījumā tieši Rīgas iedzīvotājs un viņa vērtības, intereses un vajadzības ir tās, kuras nosaka pilsētas dzīves virzību. Nevis akla jebkādu investīciju piesaiste un izdabāšana investoru prasībām, bet gan izsvērti lēmumi, izvērtējot iedzīvotāju dzīves kvalitātes pasliktināšanos un pretī iegūstamos ekonomiskos ieguvumus. Tieši iedzīvotāju aizstāvībā un pretrunīgo interešu izvērtēšanā arī nepieciešama RD PAD profesionāļu darbošanās, regulējot un līdzsvarojot dažādu teritoriju attīstības virzienus, redzot un koordinējot to globālā – pilsētas mērogā.

„Tā vienkārši runājot, pilsētas plešanās plašumā, vienotā sistēmā. Kad objekti netraucē viens otram un tamlīdzīgi. Tā ir visa departamenta darbības specifika - saskaņot, lai viss attīstās vienmērīgi. Gan vizuālā ainava, gan objektu apgrūtinājumi un tamlīdzīgi.”

„Pilsētas attīstība ir process. Droši vien mainīgs process, kuru regulē pilsētas attīstības plāns. Un pilsētas attīstības plāns ir savukārt arī process mainīgs. Tāds process vienkārši, kurā daži ir zaudētāji, daži ir ieguvēji.”

„Manuprāt, tāda būtiska daļa ir teritorijas plānošana, respektīvi, telpiskā plānošana un attīstības plānošana. Arī konkrētie attīstības plāni. Droši vien, ka tajā attīstībā ietilpst ne tikai šīs fiziskās attīstības, bet arī tādas sociālas. Kā izšķiršanās par muzejiem, tās pašas bibliotēkas funkcijām, ko darīt ar lidostu. Kas būtu tas multi

funkcionālais centrs. Ne tikai, ka viņš tur fiziski atrodas, bet kas ir tas saturs. Ne tieši tajā teritorijas plānojumā iekšā, bet pilsētas attīstības koncepcijās vai dokumentos.”

„Nu attīstība ir attīstība. Bet, manuprāt, tai ir jābūt cilvēku labā. Un tas ir pats vienīgais un svarīgākais un galvenais, kam viss ir jāpakļauj. Laikmets iet uz priekšu, tehnoloģijas iet uz priekšu, apjomi iet uz priekšu, bet svarīgi, lai viņi būtu samērīgi.”

„Pilsētas attīstība? Nu saprātīga virzība uz priekšu. Tas ir vienlaicīgi cilvēkiem nodrošinot pietiekamas ērtības, pietiekami skaistu pilsētas izskatu, pietiekami labu vidi, saglabājot dabu. Prātīga dzīvošana ar virzību, ar skatu uz nākotni.”

Vairāki no aptaujātajiem atsaucās uz RD PAD izstrādāto pilsētas koncepciju, kurā tiek runāts par Rīgas pilsētas attīstību, definējot galvenās prioritātes. Tomēr kā liecina pieredze, šīs prioritātes „paliek tikai uz papīra”.

„Pilsētas attīstība, tā kā attīstības departaments ir postulējis savās pēdējās grāmatās, ir – visu iedzīvotājiem. Tur ir četri galvenie pamatvirzieni. Pirmais, neatceros kas. Bet otrs bija visu to labāko iedzīvotājiem. Lūk, šo te apkaimju attīstība, apkaimju iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošana. Īpaši dzīves kvalitātes uzlabošana. Nu ko tas nozīmē? Tātad - tīrs gaiss, ceļu pieejamība, komunikācijas. Lai apkaimju, nomaļu iedzīvotājiem būtu viss tas labākais. Lai nebūtu tikai Rīgas centrs, vēsturiskais centrs attīstījies, bet visu to labāko apkaimju iedzīvotājiem. Tas ir viens no četriem galvenajiem punktiem. Tas ir viņiem lielās grāmatās ierakstīts. Lai mēs justos labi, komfortabli, lai mūsu vide būtu tīra.”

„Rīgas pilsēta ir apņēmusies attīstīties ilgtspējīgi. Ilgtspējīgā jēdzienā ietilpst visi pilsētas attīstības aspekti. Nu nevar neiet uz to plašo jēdzienu. Jo viņa (RD) ir apstiprinājusi vairākus starptautiskos dokumentus un paši savus dokumentus veidojuši, kur pamatā tiek likta ilgtspējīga attīstība, vides frontes attīstība, kas ietver visus šos attīstības aspektus.”

Pilsētas attīstība, NVO pārstāvju skatījumā, ir saistīta ar dažādu interešu grupu savstarpējo komunikāciju un saskaņotu, abpusēji pieņemamu kompromisu meklēšanu, ideālā gadījumā labumu gūstot abām pusēm. Lai arī iedzīvotāji saprot un atzīst, ka pilsētas attīstība prasa zināmus iedzīvotāju interešu upurus, tomēr līdz šim piekoptā attīstības politika viņu skatījumā ir bijusi nesamērota, zaudējumus ciešot vien iedzīvotājiem.

„Manuprāt, tas ir tā, ka pilsētā ir ļoti dažādi cilvēki un cilvēku grupas. Viena no nepilnībām ir, ka lēmumi tiek pieņemti, neaptverot vietējās zināšanas, kas būtu noderīgi to lēmumu pieņemšanā. Manā skatījumā tā attīstība tad būtu, ka šīs puses saskaņo viedokļus, kur ir vajadzīga viedokļu saskaņošana. Viens ir konsensus lēmumi. Otrs ir tāda kā pašorganizēšanās, lai padarītu savu dzīvesvietu labāku. Un pilsētas attīstība līdz ar to nav kaut kāda politika, kā tas ir izteikti šeit Rīgā.”

„Es redzu gluži to pašu procesu. Pilsētas iedzīvotāju vajadzības vārdos, makro līmenī tiek ievērotas, bet tas viss notiek no „dieva” skatījuma - no augšas uz leju. Nevienam cilvēkam reāli netiek paprasti: „Ko tu gribi, lai mēs izdarām? Kas tev sāt šobrīd?””

Trešais būtiskākais aspekts, kas paralēli pilsētnieku interesēm, vajadzībām, līdzsvarotai attīstības procesa vadībai un pārraudzībai, kas tiek nosaukts, ir ilgtspējīga attīstība. Ar to vairāk saprotot vides sakārtošanu, saudzēšanu un dabas objektu vērtību saglabāšanu.

„Tam (pilsētas attīstībai) būtu jāietver sevī visus tos aspektus, kam būtu jābūt tajā ilgtspējīgajā attīstībā. Respektīvi, tam būtu jābūt vienlaicīgi gan ekonomisku

attīstību veicinošam, gan saudzējošam vidi. Būtu vairāk jādomā par parkiem un tādām lietām. Tas viss tādā balansā būtu jāattīsta.”

„Pirmām kārtām tā ir kā vides jēdziens, ilgtspējīga attīstība. Mana organizācija noteikti arī tā domā, ka tā ir ilgtspējīga attīstība. Pirmkārt, ne tik ražošana, osta un tamlīdzīgi, bet noteikti arī videi draudzīga attīstība.”

Diemžēl, runājot par Rīgas pilsētas attīstību, vairākkārt tiek norādīts, ka attīstību pilsētā nosaka dažādu personu privātās ekonomiskās intereses. Pētījuma dalībnieku skatījumā tas tradicionāli izpaužas dārgu projektu īstenošanā, aizmirstot par plānveida attīstību un līdzsvarotu iedzīvotāju ikdienas vajadzību apmierināšanu, kas arī ir daļa kopējās pilsētas attīstības.

„Runājot par pilsētas attīstību, nāk prātā divas lietas. Klasiski - kaut kādi gudri puīši satiekas „augšā”, sakārto savas politiskās intereses, izlemj kurā virzienā būs lieli ceļi, rūpniecība vai citi biznesi un vajadzības. Ir arī otra lieta, kuru es jūtu. Mēs faktiski visu laiku „laižam gar ausīm” un neprotam iemiesot, ka ne jau tikai jauna māja ir pilsētas attīstība. Ļoti daudz kas ir atkarīgs no pilsētas vides kvalitātes, kur nav milzu projektu, bet kuru jūt visi iedzīvotāji.”

„Mans uzskats ir tāds, ka pilsētas vadība būtu ļoti politiski vinnējusi, ja to prastu darīt. Iedzīvotājs jau nedzīvo divsimts gadu, kamēr pilsēta attīstīsies līdz kaut kādam ideālam, kurš nekad tā arī netiks sasniegts. Cilvēku jau uztrauc sniegs nevis vispār pilsētā, bet savā tuvākajā autobusu pieturā. Tas uztrauc vairāk, nekā viss pārējais.”

1.2. Pilsētvides attīstība

Raksturojot jēdzienu „pilsētvides attīstība”, respondentiem ir diezgan grūti dot skaidru definīciju šim jēdzianam un nošķirt to no „pilsētas attīstības”. Vairākums skaidrojot šo jēdzienu runāja par ikdienišķāku, uz iedzīvotāju vērstu lietu attīstību. Vides, kā telpas un dabas elementa klātbūtni visas „pilsētas attīstībā”.

„Nu ir pilsēta un ir vide. Un ir pilsētvide. Nu es nezinu. Tie ir jēdzienu spēle. Es viņus saprotu apvienoti.”

„Nu kā kurš uztver pilsētvidi. Es pilsētvidi tieši tā arī uztveru. Tā nav tikai būves un ēkas, tajā ietilpst parki.”

„Pilsētvide ir pilsētvide. Tā ir fiziskā vide. Visvairāk jau droši vien publiskā telpa, kuru, man liekas, iedzīvotāji ir tiesīgi izmantot. Dizainēt viņu tā, kā viņi justos labāk.”

„Pilsētvides attīstība ir viena no sadaļām pilsētas attīstības plānā. Es domāju, ka tā ir tā daļa, kas ir vairāk saistīta ar cilvēku vajadzībām izmantot telpu. Bet nu pats pilsētas attīstības plāns varētu būt vairāk kā konceptuāla lieta, bet pilsētvides attīstība droši vien arī ir process.”

„Manā izpratnē tas ir kaut kas līdzīgs. Viņu varētu kā šaurāku skatīt. Bet ar jēdzienu „vide” es saprotu kaut ko ļoti plašu. Es saprotu visu, kas ir apkārt. Arī tās sociālās attiecības, kas veidojas saistībā ar to, kāda vide ir apkārt. Manā izpratnē faktiski tas ir viens un tas pats. Iespējams, ka to varētu lietot arī šaurāk.”

„Tā arī ir tāda saprātīga pakāpeniska uzlabošana, skaistāka darīšana. Pilsētas attīstība - tas ir plašāk. Visa rūpniecība, transports. Bet pilsētvide - tas varbūt ir parki, skvēri. Grūti jau atdalīt ir vispār. Sabiedriskais transports, tas ar jau ir. Tā pilsētvide vismaz asociējas ar kaut ko piezemētāku, konkrētāku, iedzīvotājiem vieglāk tveramu. Tieši vairāk priekš cilvēkiem. Gan skaistums, gan pakalpojumi. Pilsētas attīstība - tas globāli. Tur starptautiskie sakari, transports, rūpniecība.”

Aprakstot pilsētvides attīstību, respondenti piemin pilsētas apkaimju attīstību. Ar to saprotot dažādu administratīvo un sociālo aktivitāšu pārceļšanu no pilsētas centra uz nomalēm, veicinot dzīves apstākļu uzlabošanu un ērtības arī tiem iedzīvotājiem, kuri dzīvo ārpus pilsētas centra.

„Ja pilsētvide ir centrs, tad viss pārējais, kas iet uz apkaimēm, ir ceļi pa kuriem iet. Jo mēs jau arī esam Rīgas pilsēta. Mēs maksājam nodokļus tieši tāpat, kā Rīgas centrā dzīvojošie, tātad pilsēta attiecas uz visu.”

1.3. Apkaimes attīstība

Skaidrojot terminu „apkaimes”, šis termins labāk izprotams tiem respondentiem, kuri pārstāv kādu noteiktas apkaimes NVO un ir iepriekš saskārušies ar apkaimju veidošanas problemātiku. Tomēr jāatzīst, ka atsevišķiem pētījuma dalībniekiem šis termins bija svešs.

„Kādas apkaimes? Neko nezinu par to.”

„Man liekas, tas termins ir diezgan strīdīgs. Cilvēki pat nesaprot, ko nozīmē apkaimes. Es to uzteveru varbūt ne gluži kā mikrorajonus, lai gan tas ir viens no apkaimju daļas. Bet tādi apdzīvoti pilsētā centri. Nosacīti, es saprotu, ka viņi tiek dalīti arī pēc mikrorajonu parauga. Tad nav arī saprotams īsti, kas ir centra apkaimes un tamlīdzīgi.”

Lai arī apkaimju attīstības ideja tiek atzīta par labu, tomēr tās īstenošana piespiedu kārtā, robežas nosakot no RD PAD, tiek vērtēta pretrunīgi. Pētījuma dalībnieku skatījumā veiksmīgāks un sekmīgāks darbs apkaimēs būtu, ja iniciatīva nāktu no vietējiem iedzīvotājiem un viņi paši spētu apvienoties un organizēties dažādu aktivitāšu īstenošanai.

„Apkaimju attīstība, man liekas, ir bišķiņ tāds izdomāts joks. Tāpēc, ka tas ir tas pats, kas attiecas vairāk uz vēlmi, lai pilsētas attīstības plāns darbotos sabiedrības interesēs. Apkaimju attīstības projekts, kuru ir uzsākusi pati Dome - viņš ir viens no veidiem kā mēģina sadarboties. Man liekas, ka ne pārāk veiksmīgs, jo viņš ir nācis no augšas.”

„Tur bija tas jautājums, ka viņas vairāk ir sadalītas no Rīgas domes puses un neatbilst kaut kādai tai reāli esošajai sajūtai. Tā doma par apkaimju centru radīšanu, vairāk ne tik centrisku to Rīgu, bet veidot tās apkaimes tur, kur ir guļamrajs un tā, lai arī apkaimē ir ko darīt.”

„Nesen Rīgas pilsēta caur starptautiskiem projektiem ir paķērusi šo jēdzienu un tagad arī vēlas strādāt pēc apkaimju principa. Tas ir sadalīt pilsētu pēc apkaimju principa, ģeogrāfiskiem areāliem un mēģināt tos specifiskos jautājumus risināt, kas piemīt šīm apkaimēm. Bet diemžēl apkaimju definēšana pēc Rīgas Domes plāna nebija saskaņota ar iedzīvotājiem. Tas bija tāds mākslīgs veidojums un robeža bieži vien nesaskan ar to, ko iedzīvotāji paši domā, ko gadiem ilgi saskatījuši par savu apkaimi. Tā ir darbība no augšas, ne no apakšas.”

NVO pārstāvju skatījumā apkaimju attīstība varētu dot būtisku ieguldījumu pilsētnieku dzīves uzlabošanā, ja vien apkaimju izveidošana nebūt tikai pašmērķis. Tieši vietējie apkaimes iedzīvotāji ir informācijas nesēji par nepieciešamajiem un iespējamajiem uzlabojumiem. Apkaimes iedzīvotājiem bieži vien jau ir gatavas idejas, risinājumi un pat vēlme līdzdarboties. Tomēr pietrūkst sākotnējā impulsa un pārliecības, ka rezultāts tiešām kādam interesē. Tāpat iedzīvotāji šaubas, ka viņu labsajūta un ērtības ir vērtība, ko gatavi atbalstīt arī ierēdņi.

„Nav jau iespējams citādi uzzināt tās īstenās vajadzības, par kurām es tikko minēju. Nav iespējams noskaidrot citādi, kā no apakšas organizētā procesā, kurš neformāli apkopo viedokļus un pārstāv intereses. Tu jau nevari novērtēt tās intereses pēc kaut

kādām deklarācijām, tu vari novērtēt intereses pēc grupām, kuras aktīvāk uzvedas, kur vairāk spiež. Tātad viņiem vairāk vajag.”

„Nu apkaime. Tajā teritorijā esošie cilvēki, viņi vislabāk zina, kas tur notiek un ko viņiem vajag, ko viņi gribētu un ko viņi negribētu. Vispār tā ideja par apkaimēm, es domāju ir veiksmīga. Viņa tikai ir jāturpina, tāpēc, ka ļoti maz apkaimēs ir tādas sabiedriskas nevalstiskas organizācijas. Cilvēki pagaidām maz ir apvienojušies, jāmudina tie citi. Bet cilvēki ir noguruši. Viņiem viss ir līdz kaklam. Viņus iesaistīt, ievilkt un izdarīt ir ļoti grūti.”

Paši respondenti norāda, ka šobrīd apkaimes lielā mērā veidojas nevis lai attīstītu savu teritoriju, bet gan iedzīvotāju ciņai „pret”. Tādējādi šādai apvienībai ir pavisam atšķirīgas idejas un mērķi, kas, „uzveicot” vai „piekāpjoties” pretiniekam, reti kad turpina savu darbību.

Nenoliedzams ir apkaimes tradīciju iztrūkums mūsu sabiedrībā, kas kavē dabisku šādu kopienu veidošanos un darbošanos. Tomēr vairākums respondentu piekrīt, ka šādi attīstībai vajadzētu turpināties, decentralizējot pilsētas dzīvi un pietuvinot to tuvāk iedzīvotājam, tādējādi attīstot arī nomaļākās pilsētas teritorijas.

„Mums nav apkaimju tradīciju. Mēs uzvedamies pilsētā kā laucinieki savā apkaimē. Nu tur nomest kaut ko, nopļaut, zvēru noķert, respektīvi, patērējoši. Es jau esmu ievērojis pat mūsu mājā, divpadsmit dzīvokļi. Tad tu sāc filmēt, ka tie cilvēki tajā nelielajā pagalmiņā, kurš nav lielāks par šo istabu, nejūtas kā kolektīva dalībnieki. Viņi jūtās tāpat kā uz ielas, ar svešiem. Paiet kaut kādi gadi piecpadsmit, divdesmit, drusciņ sāk pieslīpēties, bet vienalga uzvedās tā.”

„Es teiktu tā, ka vispār tā ir baigi labā lieta un tamlīdzīgi. Bet atkal mulsina tieši tas, ka, lai apkaimes attīstītos, ir jābūt diezgan stiprām apkaimju cilvēku kopienām. Bet Latvijā ar to cilvēku aktivitāti tā ir kā ir. Tad diezgan grūti saprast, cik lielā līmenī teiksim, Rīgas iedzīvotāji ir gatavi iesaistīties apkaimes veidošanā.”

Atsevišķi respondenti norāda arī uz riskiem, ka paļaujoties tikai uz apkaimju aktīvistu iniciatīvām var nonākt galējībās. Pilsētā ir teritorijas, kurās nav iedzīvotāju, tādējādi tās varētu tikt „aizmirstas”. Iedzīvotāji tomēr sagaida, ka ir pašvaldības institūcijas, kuras spēj novērtēt un līdzsvarot pilsētas attīstību katrā atsevišķā teritorijā un to savstarpējo mijiedarbību kopumā - pilsētās līmenī.

„...varbūt ir viena kļūda. Rīgas dome grib aiziet tikai uz apkaimēm, bet tā teritorija, kur neviens nedzīvos, vairs nebūs neviena rūpē. Mēs uzskatām, ka apkaimes ir vajadzīgas un ir vajadzīgs arī kaut kas tāds, kas kopīgi pārrauga. Vecrīgas piemērs. Cik tad cilvēku dzīvo Vecrīgā? Lai gan Vecrīgā ir viens no lielākajiem gaisa piesārņojumiem. Kaut vai pie tā paša Vanšu tilta, tā koku ciršana bija absurda. Visnetīrākā gaisa piesārņojuma ziņā un tad vēl tos pašus nabaga kociņus nocirtīs.”

1.4. Teritorijas attīstība

Atšķirībā no apkaimēm, ko nosaka ne tikai teritorija, bet arī iedzīvotāju kopējā identitāte, emocionālā piesaiste vietai, par „teritorijas attīstību” respondenti uzskata noteiktu pilsētas daļu, kurā tiek veiktas kādas aktivitātes. Atkarībā no veiktajām aktivitātēm, teritorija var būt pavisam neliela (piemēram, *pagalms*) un arī salīdzinoši liela teritorija, kas ietver pat vairākas apkaimes.

„Nu mēs runājam līdz šim par attīstību kopumā. Teritorijas attīstība ir tas telpiskais risinājums kaut kādam konkrētam areālam, kas tur tiks veidots, kas tiks uzlabots, kas tiks izmainīts. Tātad tas ir telpiskais risinājums, manuprāt. Daļa no kopējās attīstības.”

„Tas varbūt ir tas, ko es iepriekš mēģināju teikt. Noteikta apgabala attīstība viņam iekļaujoties noteiktā sistēmā.”

„Pilsētvide ir tā plašāk, bet teritorija droši vien ir ierobežots pilsētvides gabals, pēc kaut kādiem principiem.”

Saistībā ar teritorijas plānošanu, atsevišķi respondenti min arī zonēšanu, nosakot pilsētas teritorijām specifiskas funkcijas, kas kopā veido pilnvērtīgi funkcionējošu pilsētu.

„Es saprotu, ka tas ir tad, kad pilsēta tiek zonēta funkcionāli. Es tā saprotu, ka tie ir tie paši detālplānojumi un tamlīdzīgas lietas, kur mēs redzam, kā lielās lietas turas kopā.”

„Teritorijas attīstība varētu būt konkrēti. Tā kā mēs esam Brīvostas teritorijā, Brīvostas teritorijas attīstība, kurā ir izteikts, speciāls dzīvojamais rajons.”

„Pilsētvides attīstība ir vairāk saistīta ar cilvēku vajadzībām, ikdienas lietām un tādām lietām. Tad teritorijas attīstība tas ir viss kopums, zemes kā tādas, kas var būt arī vietas, kur cilvēku darbība ne vienmēr, kur iedzīvotājs ar tām ne vienmēr ir saskarē, ar tām vietām. Tā var būt ostas attīstība, tās var būt ražošanas teritorijas, tās var būt degradētās teritorijas, visādi tādi.”

Raksturojot „teritorijas attīstību” izskanēja arī kritika par projektiem, kuri ne vienmēr ir saskaņā ar pilsētā deklarētajām attīstības prioritātēm un iedzīvotāju interesēm.

„Es domāju murgainus investīciju projektus, nepiezemētus. Tas tā arī grūti atdalāms no pārējām attīstībām. Tad jau drīzāk varētu teikt - saprātīga plānošana teritorijās. Kurā vietā ko attīstīt un kurā vietā ko likt.”

1.5. Atšķirības RD PAD un NVO izpratnē par dažādiem „attīstības” terminiem

Pārrunājot ar pētījuma dalībniekiem viņu domas par to, vai pastāv atšķirības dažādu „attīstības” jēdzienu lietošanā iedzīvotājiem, tajā skaitā NVO pārstāvjiem un RD PAD darbiniekiem, saņemtās atbildes liecina, ka respondentu skatījumā jēdzienu izpratne abās pusēs ir diezgan līdzīga.

„Es domāju pa lielam neatšķiras. Ja runā par sarunas priekšmetu. Par to, ko vajadzētu darīt, atšķiras. Bet par to, kas ir attīstība - par to jau visi daudz maz saprot, par ko runājam.”

„Nedomāju, ka savādāka. Te es domāju viņiem (RD PAD) ir vairāk informācijas un statistikas par kaut kādām lietām un prognozēm. Par to kas notiks un kā notiks. Viņi reāli var virzīt pilsētas attīstību kaut kādā virzienā. Vai nu vienā vai otrā. Un viņi attiecīgi rīkojas, vadoties pēc kaut kādiem, sev pieejamiem datiem.”

„Es domāju, ka profesionālajiem plānotājiem un ilggadējiem departamenta darbiniekiem, tagadējai vadībai, viņiem un aktīvajiem iedzīvotājiem varētu būt stipri līdzīga izpratne par pilsētas attīstību. Protams, katram vairāk savas intereses. Departaments vairāk domās par Rīgu kopumā un vairāk par globālajām interesēm. Iedzīvotāji vairāk domās par vidi, cits par kultūru, cits par transportu un bērnudārziem.”

Tomēr dziļāk analizējot respondentu izteikumus, redzams, ka atšķirības pastāv. Iedzīvotāji ar pilsētas attīstību saprot un no RD PAD sagaida lēmumus, ne tikai par plānoto pilsētas attīstību, bet arī ikdienas dzīves kvalitātes uzlabošanu un sakārtošanu. Domājot par Pilsētas attīstību, iedzīvotāji cenšas aizstāvēt šaurākas, savas apkaimes neatliekamās intereses, nerēķinoties ar kopējo pilsētas attīstības plānu. Savukārt RD PAD darbojoties saskaņo visu ieinteresēto grupu vajadzības pilsētā, pie tam aplūkojot tās nākotnes perspektīvā.

„Cilvēkus, protams, vairāk interesē tas, kas viņus reāli skar. Viņi diez vai domās par to, ka 2015. gadā nevarēs kaut kur aizbraukt.”

„Ar tām organizācijām ir drusku grūtāk, jo katrs velk deķīti uz savu pusi. Nevis tādā ziņā, ka organizācija būtu kaut kas slikts vai kā, bet vienkārši organizācijas ir pārsvarā maziņas, viņas pieder kaut kādai mazai apkaimei pārsvarā. Vismaz tās, kas sadarbojas ar departamentu.”

„...jo cilvēkiem jau pārsvarā nav tāda īsti izpratne par to, ka pilsētas plāns tiek veidots daudziem gadiem uz priekšu. Ideālā gadījumā tiek veidota kaut kāda koncepcija, cik tur kurā vietā drīkst stāvi būt. Tāpēc teorētiski viņi runā par vienu un to pašu. Departaments, redzot Rīgu kopumā, var pateikt, piemēram, šajā teritorijā mēs varam būvēt baigo attīstīto centru. Šajā mēs atstāsim, kā tādu nomali. Un atkal tās nomales iedzīvotājiem šāds gradējums nepatīk, jo viņi nedomā par to kopējo ainu, kā pilsētai ir jāizskatās.”

„Jā, iedzīvotāji parasti vadās pēc tā, kādas ir viņu tās emocionālās, psiholoģiskās un visādas citādas sajūtas, dzīvojot kaut kādā konkrētā apkaimē. Savukārt, Pilsētas attīstības departaments mēģina sabalansēt pluss un mīnus tās iedzīvotāju vēlmēs.”

Tāpat NVO pārstāvju skatījumā ir tikai dabiski, ka abas sarunu puses – iedzīvotāji un investori (projekta iniciatori) runā dažādās valodās. Tieši RD PAD ir tas kanāls, kam būtu jānodrošina pilnvērtīga informācijas apmaiņa un izpratne, nevis jāizstāv tikai investora interese „cīņā ar iedzīvotājiem”.

„Tas, ka ir dažāda valoda, ir absolūta norma. Tikai ir jāizdomā, kā to dažādību integrēt. Lai investori ir vienā telpā, piemēram, ar pensionāru federāciju. Piemēram, Kanāda, kur ir vairāku pakāpju process, kur nāk kopā investors ar kaut kādu ideju, pie gandrīz nulles fāzes, ko viņš tur gribētu darīt. Ir iedzīvotāji, ir mediators pa vidu, viņi saskaņo un tas process neapdraud nevienu.”

„Vienkāršam cilvēkam ir tas, ka viņš nespēj tik ļoti kompleksi un kopskatā saredzēt. Viņš var neredzēt, kā viena attīstības lieta var novest uz visas pilsētas attīstību. Viņš skatās tikai uz savu. Tas ir normāli patiesībā un tā tas visur ir.”

Arī vērtējot savstarpējo komunikāciju ar RD PAD mazliet plašāk, NVO pārstāvji norāda, ka krietni vien atšķiras arī izpratne par pilsētas attīstības būtību, saturu un attīstāmajiem virzieniem.

„Nu pašlaik droši vien dažādās valodās runā, jo apkaimes jēdzienam būtu jānāk no apakšas uz augšu, nevis no augšas uz leju. Nevienam nevar uzspiest vai mākslīgi izveidot apkaimes jēdzienu, jo tad būs tā pati centralizētā plānošana, kas līdz šim ir notikusi Rīgā. Nevis decentralizētā, vai ar sabiedrības līdzdalību faktiskā partnerība, ar pilsētu veidojot visa veida attīstību tajā apkaimē.”

„Protams, ka skatās atšķirīgi. Katram ir tā sava perspektīva un taču nevar nevienu piespiest iekāpt otra korpēs. Tas nav iespējams vienkārši.”

Vairākums interviju laikā apspriesto situāciju ir iedzīvotājiem negatīvas, jo attīstības vārdā iedzīvotājiem nākas no kaut kā atteikties, tiek ierobežotas viņu tiesības. Tādējādi šāda veida „attīstība” netiek uztverta kā uz nākotni vērsta, bet pat pretēja, attīstību bremsējoša un pilsētu deģenerējoša.

„Man ir tāda specifika, ka es saskaros ar cilvēkiem, kas ir negatīvi noskaņoti pret kaut kādu konkrētu attīstību, konkrētu lietu. Līdz ar to viņi ar attīstību saprot konkrēti kaut ko citu. Viņi uzskata, ka tā drīzāk nav attīstība, bet regress.”

Tāpat respondenti uzsver, ka bieži vien RD PAD lietotā valoda tiešā veida iedzīvotājiem ir grūti saprotama, jo ir tehniska, nepilnīga vai nepaskaidrojoša. Tiek lietoti specifiski termini, kurus vidusmēra iedzīvotājs nav spējīgs uztvert un izprast. Kā norādīja runātāji, bieži vien rodas aizdomas par to, ka RD PAD un investori apzināti lieto maldinošus terminus, kurus iedzīvotāji nesaprot, tādējādi ir iespējams pieņemt kādai konkrētai interešu grupai izdevīgus lēmumus.

„Tas stāsts par Ziepniekkalna izgāztuvi - iedzīvotāji nesaprot to valodu, ar kādu departaments ar viņiem runā. Tam tā nevajadzētu būt! Departamentam būtu jārunā tā, ka uzreiz visu saprot. Viņiem ir jāspēj runāt iedzīvotāju valodā.”

Vairākkārt tiek uzsvērts, ka ne tikai apzināti maldinoša informācija, pilnībā neatklāti „sīkumi”, bet arī iedzīvotājiem neskaidrie „spēles noteikumi” savu interešu aizstāvībai, rada situācijas, kurās iedzīvotāji uzskata, ka paliek nesaprasti un „runā citā valodā”.

„...man liekas, ka departaments mēģinās tikai tagad saprast kā runāt ar visiem atsevišķi. Tas process joprojām būs necaurskatāms. Cilvēki viņā (RD PAD) vilsies, nebūs tie skaidrie spēles noteikumi. Nav skaidrs no „A” līdz „Z” tas process, kur mēs visi piedalāmies kaut kādā veidā.”

„Ja tur ir kaut kādi spēles noteikumi, iedomājieties - spēles noteikumi ir zināmi visiem un tad var runāt kā līdzīgi partneri.”

Par risku tiek uzskatīta arī RD PAD strādājošo norobežošanās no vietējo iedzīvotāju „mazajām ikdienas” interesēm, neņemot tās vērā un uzskatot par maznozīmīgām Rīgas kopējai attīstībai. Tas, NVO pārstāvju skatījumā vien kārtējo reizi apliecina, ka, domājot par pilsētas attīstību, RD PAD darbiniekiem rīdzinieks nav prioritāte, lai kurā pilsētas daļā viņš dzīvotu.

„Pilsētas plānotājiem kā profesionāļiem ir savs skatījums par pilsētu no savas profesijas viedokļa. Tas ir viens no desmitiem, simtiem skatījumiem... Kamēr viņi ņems tikai savu vērtības skalu kā izejas punktu, savu profesionālo, personīgo dzīves pieredzes skalu, kā to mērauklu pēc kā veidot pilsētu, būs nesaskaņota darbība starp to, ko iedzīvotāji vēlas un it kā profesionāļi saka, ka ir vislabākais. Sabiedrība nav pelēka masa, kas neko nezina. Sabiedrībā dzīvē ir ļoti inteligēnti, profesionāli cilvēki, kas nestrādā pilsētā, bet viņi varbūt strādā zinātnē vai citās jomās. Viņu domas, attiecībā uz pilsētas plānošanu, nav iekļaujamas kopējā pilsētas attīstības plānošanā, jo ir tā norobežošanās. Pilsēta domā, ka viņa zina, kas ir vajadzīgs iedzīvotājiem. Kaut gan pēdējā laikā lietas, protams, iet drusku uz labo pusi. Bet tomēr likumi, ne jau pilnīgi noteikti nepieciešamai mijiedarbībai starp apkaimi, iedzīvotājiem un pilsētu plānošanu.”

2. RĪGAS NĀKOTNES ATTĪSTĪBAS VĪZIJA

Izsakot savu viedokli par virzieniem, kuros Rīgas pilsētai vajadzētu attīstīties, gandrīz visi respondenti bija vienprātīgi, ka Rīgai ir jāturpina harmoniski attīstīties dažādos virzienos – saglabājot līdzsvaru starp iedzīvotāju vajadzībām un biznesa interesēm. Rīgā pārdomāti jāattīsta gan rūpniecība, gan biznesa vide, gan kultūras dzīve. Sakārtojot un saglabājot dabas un vēstures vērtības iespējams veicināt tūrismu. Jo īpaši tika uzsvērtas Rīgas iespējas attīstīties kā izglītības centram, attīstot infrastruktūru un piesaistot zinātnisko un intelektuālo kapacitāti (*augstskolas, zinātniski pētnieciskie institūti, inovatīvo tehnoloģiju ieviešana un pieejamība*).

„Es saprotu, ka Rīga ir galvaspilsēta. Viņa nevar visu laiku būt tāda sastingusi. Es redzu, ka visjaunākais, kas ir pasaulē, ir pie mums! Nu kāpēc Rīga nevarētu būt pirmā, kur kaut kādi elektromobilīši braukā?”

„...inovāciju pilsēta, labi varbūt tas ir klišejski, es to saprotu. Pilsēta, kas caur savu pārvaldi izmanto maksimāli visus tos resursus, kas viņai ir, maksimāli efektīvi. Kļūst līdz ar to pat labāka dzīvesvieta, un skaidrs- inovatīvāka.”

Lai arī NVO pārstāvju paustajās vīzijās Rīga ir pilsēta ar attīstītu ražošanu, tā tomēr ir videi un iedzīvotājam draudzīga telpa, kurā darbojas „*apzinīgi un sociāli atbildīgi investori*”, kuri rēķinās ar iedzīvotāju interesēm.

„Mums bija Rīgā rūpniecība, kas tik šausmīgi nepiesārņo, kur bija vajadzīgas smadzenes. Tāda ražošana Rīgai ir vajadzīga, jo nauda ir jānopelna. Rūpniecība ir vajadzīga, bet vajadzīga arī ir kultūra. Bet viņām visām ir jābūt līdzsvarā.”

„Rīgai pietāvētu vairāk būt par biznesu centru. Ar miegainu un jauku pilsētiņu man Rīga mazāk asociējas. Vairāk tiešām pie jūras reāli esošu, nevis tādā attālumā. Bet es domāju, ka tas jau neizslēdz līdz galam vienu otru. Tomēr es to nesaskatu tik šausmīgi rūpniecisku. Es drīzāk redzu, ka mēs tiešām mēģinātu to sapni par to, ka mēs esam izglītoti un gudri, spējam piedāvāt to kvalitatīvo, nevis kvantitatīvo pakalpojumu. Nevis fizisko kravu pārkraušanu, bet nezina tur, IT vai kaut kādus kvalitatīvus pakalpojumus.”

Respondentu skatījumā Rīgas ģeogrāfiskais stāvoklis un Baltijas jūras tuvums, būtu jāizmanto krietni vien plašāk. Ne tikai attīstot un sakārtojot ostu, bet mērķtiecīgi veidojot Rīgu kā atpūtas pilsētu, kas piedāvā iespēju kvalitatīvi atpūsties gan jūras, gan upes, gan arī apkārt esošo ezeru ūdeņos un pludmalēs.

„Manuprāt, absolūti nav izmantotas tās nozīmīgās ekstras, ko piedāvā lokācija, daba un visas pārējās.”

Interesanti, ka Rīga Baltijas reģionu valstu galvaspilsētu starpā netiek uzskatīta par konkurentu biznesa un rūpniecības ziņā. Kā jau iepriekš minēts, par vēlamākajām un arī Rīgai potenciāli perspektīvākajām jomām atzītas tika izglītība, zinātniskās inovācijas, kultūra un tūrisms. Runātāji atgādina, ka domājot par Rīgas attīstību Eiropas kontekstā, tomēr ir jārēķinās, ka pilsēta atrodas Eiropas nomalē un ir uzskatāma kā buferzona attiecībā ar Krieviju.

„Mēs jebkurā gadījumā būsim Eiropas nomale. Un diez vai mēs Eiropas kontekstā uz ko vairāk varētu pretendēt. Tai pašā laikā ne vienmēr tas, kas ir liels, ir obligāti labs!”

„Mēs esam stratēģiski, ģeogrāfiski svarīgā vietā. Es saprotu, ka mēs neiztiksim bez tām naftām un akmeņoglēm, bet tā nedrīkst būt Rīgas galvenā funkcija. Kur kāds uzpumpējas un iegūst naudu.”

„Es domāju - pietiekami aktīvs centrs. Tikai katrai attīstībai ir savas robežas. Tas nevar būt bezgalīgi un tāpēc ir laicīgi jāapzinās, cik intensīva var būt satiksme, cik intensīvs kravu apgrozījums. Kā to visu labāk, veiksmīgāk un saimnieciski izdevīgāk. Pietiekami rosīga un līdžvērtīgs, es neriskētu teikt Baltijas centrs, nozīmīgāks par Tallinu, vai par Viļņu.”

„Man liekas, ka grūstīties ar elkoņiem vienkārši nav smuki. Man liekas, ka vienkārši ir jāsadarbojas ar lielajām pilsētām, kas ir reģionā un ļoti toleranti. Nu, spīdekļi jau neveidojas, tad kad viņus uzspīdina. Viņiem ir jāspīd no iekšpuses. Kaut kā tā.”

Domājot par pilsētas attīstību nākotnē, respondenti uzsver, ka ļoti svarīgi ir skaidri noteikt gan iedzīvotājiem, gan investoriem saprotamu pilsētas funkcionālo zonējumu, gan darbības principus, uz kuriem turpmāk būtu balstīta lēmumu pieņemšana saistībā ar pilsētas attīstību. Pie tam iedzīvotāji atgādina, ka nosakot šos principus, vajadzētu balstīties uz pašas RD PAD izstrādātajiem dokumentiem, kas paredz iedzīvotāju vajadzības un intereses kā primāras.

„Pa lielam, Rīga ir industriāla pilsēta. Es domāju, ka vajadzētu nodalīt šīs lietas skaidri. Tagad vismaz ir tā, ka peldvieta ir pie rūpnīcas, kaut kas tamlīdzīgs. Ka nav koncepta. Ir ļoti skaidri jānovelk līnija, kurā vietā mēs darām to un kurā lietā mēs atļaujamies to darīt. Lai neradītu kaut kādu bardaku, jo viss ir viens bardaks.”

„Ir principi, pēc kuriem vajadzētu vienoties, kā turpmāk strādāsim kopā. Kas tad ir tie principi vai kritēriji, pēc kuriem mēs attīstāmies. Visu mēs nevaram darīt, mums kaut kādas tomēr prioritātes ir jānosaka. Visu nevaram darīt, ir jānāk pie kaut kādas vienošanās. Ka samazinām to amplitūdu, kurā mēs ejam tajā transporta jomā. Tas ir darāms mijiedarbībā starp pilsētas plānotajiem un cilvēkiem, kas tur dzīvo. Un arī biznesa sektora un NVO sektora un tā tālāk.”

NVO aktīvisti lielāko neapmierinātību gan RD darbā, gan RD PAD darbā saista ar pēctecības principa trūkumu. Kā norāda NVO dalībnieki, gan valstī kopumā, gan Rīgā, mainoties varas pārstāvjiem, mainās arī pieņemtie lēmumi, darbības principi un tiek atbalstīti jaunajām ekonomiskajām interesēm atbilstoši risinājumi, kārtējo reizi apejot un ierobežojot iedzīvotāju intereses.

„Iepriekšējai domei bija tā. Tagad ir kaut kas cits. Es saprotu, ka to būtu grūti panākt, bet tā būtu galvenā līnija, kas būtu jātur attīstības departamentam. Viņi ir tie, kas tur skatās, kā tur bija pēdējā, iepriekšējā sasaukumā. Viņi (RD PAD) ir pēctecības nodrošinātāji.”

„Bet tai attīstībai tomēr vajadzētu būt tādai vienmērīgākai. Un tas, no otras puses, jau būtu attīstības departamenta uzdevums. Tie politiķi nāk un iet, pagroza kaut ko, bet attīstības departamentam to līniju visu laiku vajadzētu izturēt.”

„Viens atnāk, tāpēc, ka viņam vairāk ir intereses labajā krastā. Lembergam kreisajā krastā ir interese un tad viss ir atkarīgs no tā, kas nokļūst pie teikšanas.”

„Ja mēs izlemjam attīstīt tūrismu un nākošreiz ievēlam Domi, un tas nav Šlesers, tad lai tas tūrisms tomēr turpinās.”

NVO pārstāvji atzīst, ka bieži vien dažādas ieinteresēto grupas nevar objektīvi novērtēt situāciju pilsētā kopumā un nonāk pretrunās. Tāpēc RD PAD būtu jāpalīdz, skaidrojot situāciju gan iedzīvotājiem, gan investoriem, saskaņojot notikumu gaitu un iespējamās sekas. Tādējādi ir iespējams panākt vienošanās, kuras ir pieņemamas visām iesaistītajām pusēm. Šobrīd gan respondentu skatījumā valda tradīcija projektus īstenot „pa kluso”, aizmuguriski, neinformējot un neizskaidrojot, kas diemžēl rada iedzīvotāju neapmierinātību un dažādas konfliktsituācijas.

„Tagad nosakot vīziju pilsētas attīstībai - „no augšas (RD) uz leju (iedzīvotājiem)”, tas nav tas, kas ir vajadzīgs. Vienkārši tās darbības ir jāsašķir, lai mums nesanāk pretrunas, vai viens otram neuzkāptu uz kājas. Tā problēma tagad ir, ka

tieks darīts nesaskaņojot tās darbības, rīcības. Tāpēc arī veidojas tie konflikti un pretestība no sabiedrības puses. Jā, daudz kas ir iespējams, viss ir iespējams. Pasaules pilsētās viss no tā ko jūs minējāt tiek darīts, bet saskaņotā veidā, lai nekonfliktējas. Tā arī Rīgā varētu būt.”

Tāpat respondenti uzsver, ka pilsētas attīstībai ir jābūt vērstai uz iedzīvotāju - vienkāršo rīdzinieku. Pie tam šobrīd valdošā tendence attīstīt centru, attālāko teritoriju attīstību atstājot pašu apkaimju rokās, diemžēl neveicina pilsētas vienmērīgu attīstību, drīzāk pretēji. Teritorijas, kurās pulcējas marginālās sabiedrības grupas, nelabvēlīgi ietekmē pilsētas ainu kopumā un rada nedrošas pilsētas tēlu.

„Nu faktiski tie uzstādījumi, kas ir pilsētas attīstības stratēģijā, ir ļoti pareizi - cilvēks pirmajā vietā, cilvēka intereses. Nu kaut kas tāds. Tur jau viss ir pareizi. Nepareizi ir tas, ka tā faktiskā rīcība ar tiem definētajiem mērķiem ir nesamērojama. Varbūt, ka tas ir normāli. Bet tas kā tiek šķirots. Nu sevišķi nomalēs to jūt. Ka, piemēram, 3000 cilvēku Vecrīgā salīdzinājumā ar 40 000, teiksim, Vecmīlgrāvī, Bolderājā ir lielumi, kas tiek likti vienlīdz.”

„Man liekas, ka pilsēta bišķiņ diskriminē savus iedzīvotājus. Tīri no tāda viedokļa, ka viņa nerēķinās. Un pat iedzīvotāju skaits vai tādas kategorijas tur vispār neko nenozīmē. Tiek vērtēts - vai nu tas ir maksāspējīgs un attīstību, departamenta izpratnē, veicinošs. Nu sociāli negodīga ir tā politika.”

„Samērojamība, kas ir cilvēku vērtība. Nu iedzīvotājs kā tāds. Pat skaitliski tiek dalīti, man liekas, kaut kā sociāli „mazvērtīgie”, tie ar kuriem var nerēķināties un tad ir kaut kāds „izredzēto” slānis.”

Respondenti nav noskaņoti pret investoru ienākšanu un rūpniecības attīstību, tomēr pasliktinot iedzīvotāju sadzīves apstākļus, vai ierobežojot privāttiesības, ir jāpiedāvā kompensācija vai citi labumi, ko iegūst iedzīvotāji. Pie tam iedzīvotāji šo piedāvājumu sagaida no investora vai RD PAD puses.

„OK, gribam Krievsalā vai Kundziņsalā attīstīt savu biznesu, bet tad līdzvērtīgas vietas tiem cilvēkiem ierādīt. Es saprotu arī Kundziņsalu. Viņi ir izdevuši savu grāmatu, tā tiešām bija tadā mazā Venēcija. Bet vietā viņiem kaut kādu neapgūtu lauku ierāda. Tā redz ostas attīstība. Mēs te izdomājām, kurā krastā tā osta attīstīsies un jums ar to jārēķinās.”

Interviju laikā NVO pārstāvji norādīja sekojošas jomas, kurās redz potenciālu Rīgas attīstībai:

- Daugavgrīvas, Mangaļsalas jūrmalas pludmaļu sakārtošana un aktīvas atpūtas vides izveidošana, kas varētu konkurēt ar citām kūrortpilsētām.

„Piekrastes zona ir viena miskaste kaut kāda. Piemēram, Bolderāja ir fantastiskākā vieta „ever”! Šīka vieta, kur reāli bomži dzīvo. Es pārāk krāsainās krāsās varbūt krāsoju, bet apmēram tā!”

„Rīgai ir burvīgas pludmales, kas nemaz nav taisnīgi, jo osta grib līst abās pusēs! Ir jādomā, kur vieglāk ir nokļūt un taisām pludmalī. Un konkurējam ar Jūrmalu. Jau tagad tur ir, kopš ir tas tiešais transports no Purvciema uz Bolderāju. Tas ir veids, kā cilvēkiem vienkārši un lēti nokļūt pludmalē. Mums būtu jāizlemj – OK, attīstām Mangaļsalu kā atpūtas zonu. Bet tad mēs viņu arī attīstām! Nu tiešām, kāpēc man ir jāskrien uz Dzintariem, Bulduriem, arī no cita viedokļa? Kāpēc cilvēkiem ir jāatstāj naudu citā pilsētā?”

- Vēsturiski arhitektoniskās vērtības ir tās, kas šobrīd lielā mērā piesaista ārzemju tūristus un interesentus uzturēties Latvijā un Rīgā. Tādēļ, pilsētas attīstība nav iedomājama bez šo vērtību uzturēšanas un atjaunošanas. Pie tam finansiāls atbalsts tradicionāli tiek sniegts tiem objektiem, kas atrodas pilsētas vēsturiskajā centrā, kamēr nomalēs esošie objekti tiek aizmirsti, iet bojā, lai arī savā vēsturiskajā un

arhitektoniskajā vērtībā var būt līdzvērtīgi. Tajā pat laikā respondentu skatījumā Rīgai ir jābūt arī modernai pilsētai, kurā jaunajai modernajai arhitektūrai ir iespēja attīstīties un saplūst ar vēsturiskajām vērtībām.

„Vairāk mums tomēr ir iespēja runāt par arhitektūras saglabāšanu. Es domāju, ka mums vispār Rīgā, Latvijā ir spēcīgi jaunie arhitekti, kas tieši iziet uz jaunu, interesantu arhitektūras elementu būvēšanu, kuri arī nākotnē varētu kļūt par klasiskās arhitektūras Eiropā saglabāšanu. Un vienlaikus domājot par vides momentu. Lai nebūtu tas, ka visi šie objekti savā starpā konfliktē, teiksim izskatā un pielietojumā. Bet, ja izdotos uzbūvēt, ka viņi viens otram netraucē un labi viens ar otru harmonē, tad tīri kā labas arhitektūras pilsēta, es domāju, Rīga varētu būt savienojama ar vēsturisko, mūsdienīgo. Būtu interesanti, ja saglabājot vēsturisko arhitektūru, saglabājot to motīvu, veidot varbūt kaut ko jaunu, modernu. Man grūti to izskaidrot kaut kādos terminos, jo neesmu arhitekts.”

„Ir tādas vērtības, kā mums ir Augusts Dombrovskis un Ziemeļblāzmas komplekss mūsu pusē. Kas tad šajos gados ir uzcelts paliekošs Vecmīlgrāvī? Nekas. Mēs cīnāmies par to pašu saglabāšanu un atjaunošanu, ko divdesmitā gadsimta sākumā ir uzcēlis kokrūpnieks, mecenāts un filantrops Dombrovskis. Kurā vietā tad mēs esam tagad tai brīnišķīgajai attīstībai? Tajās bloka piecstāvu, deviņstāvu mājās?”

- Šobrīd pamesto, bet vēsturiski vērtīgo un interesanto būvju sakārtošana un pieejamības nodrošināšana, piesaistot ne tikai ārvalstu tūristus, dodot jaunas iespējas pašiem pilsētniekiem baudīt atpūtu pie dabas savā pilsētā.

„Vai arī otrādi - Bolderājā, Daugavgrīvā, kāpēc tur nevar būt promenādes, kā Jūrmalai? Bija tā ideja par to garo molu - Mangaļsalas objekts. Ja aiziet brīvdienās, tur ir kā Brīvības iela, kāpēc viņi neko tādu nesakārto un neiesaka, kā tūrisma objektu?”

- Lai arī iedzīvotāji atzīst, ka daudzu objektu atjaunošanai un sakārtošanai pilsētā trūkst finansiālu resursu, tomēr ir iespējams atrast atbalstu no dažādiem fondiem un arī iedzīvotāju iniciatīvu, neveidojot lielmēģa projektus, elementāri sakārtot un padarīt sabiedrībai pieejamus šobrīd pamestus interesantus objektus. Ieteikums izskanēja jaunos investīciju projektus mēģināt attīstīt tieši pamestās teritorijās, nevis apbūvēt neskartās un zaļās pilsētas teritorijas.

„Pirmkārt sakārtot visas pamestās, degradētās, piesārņotās graustu vietas. Braucot pa Daugavgrīvas ielu - vecās rūpnīcas teritorijas. Citur es tā neesmu bijusi, bet esmu dzirdējusi, ka Rīgā ir gana ko attīstīt.”

„Pirmkārt attīstību lielos projektus veidot šajos graustos, krīzes vietās. Zaļās dabas teritorijas atstāt kā rezervi, kurās ar varbūt būs kaut kad, kaut kas jāceļ, tad kad visur citur iespējas būs izsmeltas. Bet tagad diemžēl ir bieži vien pretējais. Labāk paņemt smuku vietu un labākajā gadījumā tur ekskluzīvas privātmājas, vai sliktākajā - kāds monstros.”

- Ļoti būtisks pilsētas attīstības virziens ir kultūras attīstība pilsētā. Rīga, gan kā 2014.gada Eiropas Kultūras galvaspilsēta, gan ikdienā uz iedzīvotājiem vērsta vide, sniedzot kvalitatīvus un pilsētniekam ērtus pakalpojumus.

„Es gribētu vairāk redzēt Rīgu tādu, kur ir vairāk kultūras pasākumi, uz ko ir iespējams atbraukt, vienlaicīgi apskatot pilsētu. Dažādi biznesa, nezinu, jebkāda veida forumi, tā kā notikšanas vietas, kas būtu arī ar pievienoto vērtību. Šobrīd nav nekas tāds, kas liek maniem draugiem doties uz Vecrīgu piektdienas vakarā.”

„Es esmu arī ļoti par to, kas ir svarīgi šai radošajai, uz kultūru vērstajai cilvēku daļai.”

„Varbūt būtu laiks atjaunot mazās Parīzes nosaukumu? Tas ietver sevī vienlaikus gan tā saucamo moderno daļu, kas viņiem ir nākotnes pilsēta - Parīzē, gan arī uz senās arhitektūras saglabāšanu. Bet es nezinu, vai tas jau ir Pilsētas departamenta kontekstā. Tāpat arī vairāk par tūrisma lietām. Šo te objektu izcelšanu jau pasaules informācijas pusē.”

- Rīga vēsturiski tiek uzskatīta par parku un „zaļo” pilsētu. Šāds virziens noteikti būtu arī jāturpina, domājot ne tikai par vietējiem iedzīvotājiem, bet arī potenciālajiem tūristiem, kam tas varētu būt interesanti.

„Kā rūpniecības pilsētu es Rīgu neredzu un laikam arī negribētu redzēt. Vairāk gribētos tādu, nu, bet tas ir laikam naivais uzskats. Latvija vispār pasaulē ir tādā nosacītā veidā izcēlusies kā tāda, kur ir zaļās zonas saglabātas un tā. Mēs varētu pasaulē iet kā „zaļā” pilsēta!”

„Viens ir tas, ka es redzētu šo teritoriju daudz zaļāku un tas man arī no vides attīstības viedokļa. Ar ļoti labi attīstītu transportu, bet kurš ir domāts publikai.”

„Es domāju, ka tā galvenā attīstība uz to tūrismu, tas nav nekas slikts. Ja mēs attīstām arī šīs dabas teritorijas, nemaz nav tik daudz pilsētās, kur pilsētas teritorijā ir dabas liegumi. Eiropas aizsargājamās natūras teritorijas. Tādas ir maz Eiropas pilsētās. Mums tur tā jūra. Es redzu, ka mēs tur kaut kā attīstāmies.”

- Respondentu skatījumā ļoti svarīgs nākotnes attīstības elements ir pilsētas sabiedriskā transporta sakārtošana jau šodien. Aktuāli ir jautājumi, kā padarīt to pievilcīgāku un ērtāku iedzīvotājam – gan cenu, gan lietošanas ziņā. NVO aktīvisti norāda, ka pilsētas sabiedriskā transporta organizētājiem vajadzētu steidzīgi rast iespēju sadarbībai ar Rīgas pasažieru vilcienu, pie tam uz iedzīvotājiem izdevīgiem noteikumiem.

„Es domāju, ka ja tas sabiedriskais, ja būtu ļoti attīstīts, ērts un ar citu apmaksas sistēmu, tas būtu labi! Šobrīd Berlīnē iznāk lētāk pavizināties, nekā Rīgā.”

- Kā norāda pētījuma dalībnieki, iedzīvotājiem nepieciešami racionāli, saprotami lēmumi un problēmu risinājumi. Diemžēl šobrīd ir tendence situācijas risināt, nevis no iedzīvotāju skatu punkta, bet gan pieņemot dārgus risinājumus, kas bieži vien iedzīvotājiem ne tikai nav saprotami, bet arī apgrūtina ikdienu (e-talonu ieviešana).

„Tāpat, lai sekmētu, ka no pierīgas vairāk brauc ar vilcienu, ir jāsamazina pieturu skaits. Jūrmalā tie varētu būt Vaivari un Priedaine. Tajā sabiedriskajā apspriešanā prasīja: „Kāpēc Vaivari? Vai tāpēc, ka tur Šlesers dzīvo?” Un pa vidu vairs nav nevienas pieturas, tur pievedīšot no citām vietām cilvēkus ar autobusiem. Nu es nezinu, kas to izgudrojis! Tad tas iedzīvotājs vēl vairāk iekāps savā personīgajā transportā! Tas ir skaidrs.”

„Tagad atkal kaut kāds ārpātīgs miljonu projekts! Līdz lidostai „Rīga” dzelzceļš! Cik tad tur vairs palicis - pagariniet, uztaisiet ātrgaitas tramvaju! Pagariniet tramvaju, nevis taisiet dzelzceļu. Labi, ieviesīs to tūrisma koncepciju, bet ne autobusā konduktori, ne šoferi - neviens nerunā angļiski.”

- Pētījuma dalībnieki vairākkārt atzīst, ka Rīga, kā pilsēta, ir ļoti patīkama un ērta dzīvošanai. Nedaudz uzlabojot dzīves vidi un padarot to iedzīvotājam pievilcīgu, Rīga varētu kļūt interesanta daudziem ārvalstniekiem kā mītnes vieta.

„Man liekas, ka Rīgai varētu būt pietiekami liels potenciāls kā patīkamai vietai, kur dzīvot.”

„Arī tā iespēja aiziet kaut kur pasēdēt un apēst savu sviestmaizi. Ka tur ir nevis trīs soliņi, bet vairāk soliņi. Šīs publiskās telpas padarīšana par izmantojamu. Tā pati sēdēšana zālē, kas bija aizliegta - tas bija kaut kāds marasms! Es esmu strādājusi

daudz ar ārzemju studentiem, kur tu nevari viņiem iestāstīt, ka nevar sēdēt zālē. Ka viņi var tikt sodīti par to. Viņi nesaprot, kas tas ir par sviestu!”

- Veloceliņu turpmāka attīstība un iesākto projektu nobeigšana. Veloceliņi, kas guvuši lielu atsaucību, diemžēl dažkārt paliek nepabeigti un nav līdz galam pārdomāti, jo „iztrūkst reālu riteņbraucēju padoma” un papildus infrastruktūras – stāvvietas, glabātavas un iespējas pārvadāt velosipēdu sabiedriskajā transportā.

„Es jau redzu tādu sapņu lietu, ka centrā nav mašīnu. Tajā pašā laikā, cik es esmu bijusi velo konferencēs, Rīga esot viena no labākajām pilsētām. Pat līdz Juglai var pa divdesmit piecām minūtēm, ja būtu droša tā braukšana, tad aizbraucams.”

„Un kaut kāda veida publiskās telpas draudzīgums iedzīvotājiem. Gan tās pašas velo iespējas iedzīvotājiem, kaut kādas drošākas stāvvietas izveidošana un tādas lietas.”

„Manuprāt, absolūtā prioritāte ir sabiedriskais transports un arī veloceliņi, kas kaut kādos plānos ir. Bet izpildījums dažkārt ir diezgan nepārliecinošs. Tā kā velosipēdistam nedraudzīgs. Manuprāt, tā ir tā galvenā lieta uz ko balstās vispār pilsētas attīstības tālāka iespēja.”

- Respondenti norāda, ka bieži saskaras ar nepārdomātu plānošanu un nolaidību ilgtērmiņa projektu izstrādē un īstenošanā.

“Nu uztaisīs veloceliņu. Rīgas iedzīvotāji to izmanto atpūtai un pagājušā vasara pierādīja, ka visi brauc arī uz darbu. Bet, kur tad lai es centrā liekos ar savu velosipēdu? Līdz Rīgas centram var atbraukt, bet nevienā trolejbusā es nevaru iebāzt to velosipēdu! Nu es arī brauktu, ja man būtu iespēja. Bet es esmu bailīga, es labāk nebraucu. Kad pīpina aizmugurē, mani pārņem šausmas! Tur jau tikai tādi „kamikadzes” var braukt, kam pašiem nav bail.”

- Par akūtu un steidzīgi risināmu problēmu respondenti minēja daudzo dzīvojamo ciematu atrašanos ap Rīgu, kuros trūkstošā infrastruktūra, neesošais sabiedriskais transports būtiski ietekmē pilsētas transporta plūsmu un veicinās tikai tās pieaugumu, ne samazināšanos.

„Manuprāt, liela problēma saistībā ar transportu un ar ko Rīgai nākas saskarties, un vēl vairāk nāksies saskarties apkārtējām pašvaldībām, tā ir Rīgas izplešanās privātmāju ciematos. Tādos nekontrolētos. Līdz ar to Rīgai ir jāspēj tā transporta plūsma „apēst” ik dienas. Ja tur nav šīs sabiedriskās transporta plūsmas un arī nebūtu pat īsti efektīvi izveidojamas, ņemot vērā cik šie ciemi atstatu ir izveidojušies un kā.”

„Mēs esam izpletušies pa piepilsētu ciematiem, kas automātiski ģenerē nepieciešamību pēc pārvietošanās. Mēs darām to, ko nevajadzētu darīt. Ko sen jau pasaulē mēģina apturēt visiem spēkiem. Mums ir tā, ka vēl gribam ielekt tajā vagonā, kas jau sen ir aizgājis. Kas notiek, ja ciematā dzīvo cilvēki? Bērni uz skolu iet gar šoseju, bez sabiedriskā transporta, no skolas atpakaļ, tas pats notiek, uz darbu tāpat. Mēs esam izpletuši pilsētu pa horizontāli. Tajā pašā laikā, staigājot te pat pa centru - tik daudz tukšu vietu.”

- Vairāki no apkaimju pārstāvjiem uzskatīja, ka pilsētas attīstībai par labu nāktu Rīgas domes vēlēšanu principu maiņa, nosakot, ka katra apkaime varētu virzīt savu deputātu. Tādējādi deputāti būtu atbildīgāki savos lēmumos, būtu ieinteresēti pieņemt iedzīvotājiem saprotamus un draudzīgus lēmumus. No politisku un ekonomisku interešu vadītas struktūras tā varētu kļūtu vairāk saimnieciska un iedzīvotājam draudzīgāka pārvalde.

„Kāpēc mēs nevaram vēlēt deputātus no apkaimēm, ja ir sešdesmit deputāti? Iepriekšējā sasaukumā trīsdesmit, divdesmit cilvēki dzīvoja Rīgas pilsētā. Pārējie nedzīvoja Rīgas pilsētā. Kas tad viņi ir par Rīgas deputātiem? Un tā apkaime

„pilnvaro, ka ja viņš dzīvo pie Mārupītes, tad viņš ir norūpējies par savu reģionu, citi vietējie iedzīvotāji viņam var prasīt.”

- Lai veicinātu iedzīvotāju izpratni un atbalstu projektiem, kas varētu ierobežot viņu intereses vai vajadzības, būtu jāsniiedz vairāk informācija par ieguvumiem, ko konkrētais projekts sniedz ne tikai pilsētas budžetā, bet tieši konkrētajam apkaimes iedzīvotājam. Šobrīd nav tāda tradīcija, ka tiešie „cietēji” saņemtu kādu „redzamu un taustāmu labumu” kā kompensāciju par savu tiesību un interešu ierobežošanu. Pat ja kompensācija tikusi sniegta, to saņem pilsēta kopumā.

„Mums vienmēr ir bijis jautājums. Cik tad no Brīvostas pārvadātām kravām iegūst Rīga un Latvija? Tā ir ļoti maza daļiņa un neviens jau tā kā īsti nepasaka. Tas noslēpums tur virsū ir tāds. Mūsu Brīvosta ir mūsu valsts - valstī. Sadarbībā ar departamentu mēs to esam sapratuši, ka tur ir augsts mūris priekšā.”

„Pirmkārt Brīvosta valstij maksā nulle santīmu par zemes izmantošanu. Mums ir pacelts īpašuma nodoklis. Mums ir jāmaksā par katru nieku pašvaldībai. Brīvostai - nulle santīmu! Es saprotu, ja mūsu teritorija ir vajadzīga, tad nāciet un dariet šeit ko. Un, ja saka, ka cik tur no katras tonnas, tad Rīgas pilsētai vajadzētu būt bagātai. Viņi postulē, ka desmit lati no katras tonnas aiziet Rīgas pilsētai. Es zvanīju uz VID un prasīju, vai es varu uzzināt? Viņi teica, ka nē! Esmu prasījusi sanāksmēs Aksenokam, lai nosauc konkrētu summu, ko Brīvosta dod Rīgas pilsētai. Aksenoks teica, ka jāizpēta! Kas ir jāizpēta? Kāpēc to nezina?”

- Tā kā vairāki no respondentiem ir ar pieredzi cīņoties par savas dzīves kvalitāti dzīvojot ostas tuvumā esošās teritorijās, tad šiem iedzīvotājiem ļoti svarīgi bija sakārtot drošības jautājumus avārijas gadījumā, nosakot atbildīgos un izstrādājot glābšanas plānus.

„Visa Sarkandaugava ir apdraudēta! Viss Vecmīlgrāvis ir apdraudēts! Visa Bolderāja, Daugavgrīva un Kundziņsala! Kopā 40000 iedzīvotāju ir apdraudēti. Mēs 40000 esam briesmās! Nav plāna, kā rīkoties, ja kaut kas notiek. Ja sniegu nevar izvest, kas būs tad, ja tur kaut kas notiek? Sarkandaugavā pat simts metru nav no cisternām, kur ir daudzdzīvokļu mājas. Mēs viennozīmīgi pieprasām ļoti lielu atbildību, personīgi, personīgos vārdos cilvēkiem! Jo visos „Ietekme uz vidi novērtējumos” - nekur neviena uzvārda nav. Nekur. Nevienos dokumentos, nevienos projektos. Ka tāds un tāds ir atbildīgais. Ka tāds un tāds ir devis ziņas par izpēti.”

- Iedzīvotāju aktivitāšu veicināšana un iesaistīšana. Tieši vietējie iedzīvotāji vislabāk pārzina savas apkaimes vērtības, vajadzības un iespējas, tādēļ ir jāizmanto šajos cilvēkos esošais potenciāls un idejas, veidojot kopējo pilsētas attīstību.

„Rīgai vajadzētu attīstīties pirmkārt saskaņā ar to, ko grib paši iedzīvotāji. Viņi ir tas pamatelements pilsētā. Ja viņi tiek uzskatīti par kaut kādu infrastruktūru, uz kuras tiks uzklāta jauna attīstība, nu tas neiet krastā. Un tāpēc es, vai mūsu biedrība - mēs varam spriest, kaut ko par mūsu apkaimi vai jautājumiem, kas skar tuvāk mūsu mājoklim.”

- Domājot par pilsētas attīstību kopumā, respondenti iesaka veicināt un attīstīt dažādas pilsētnieku savstarpējās palīdzības un atbalsta formas. Tādējādi ne tikai palīdzot maznodrošinātajiem, bet arī stiprinot pilsētnieku piederības un kopības sajūtu.

„Sociālā joma ir tas potenciāls. Daudzi rīdzinieki gribētu palīdzēt citiem rīdziniekiem, kas uz ielas. Nevis iztērēt naudu, bet kaut kā savādāk. Ja ir kāds centrs, ko kāda organizācija ir uztaisījusi, kur grūtdieņi un šie vecie cilvēki. Kur jauni cilvēki sniedz šiem vecajiem cilvēkiem palīdzību, kur veciem cilvēkiem ir komforts, sociālā saziņa, kas viņiem trūkst. Vai arī es zinātu - re kur no laukiem ir cilvēki, kuriem ir kaut kādas grūtības, trūkcumcietēji, vai arī tie paši bomži būtībā, attīstītos sociālā vidē cilvēki rūpētos viens par otru.”

Lai arī NVO pārstāvji savos izteikumos minēja daudz pozitīvu tendenču un pilsētas attīstības iespējas, interviju laikā izskanēja arī ļoti pesimistiskas pilsētas nākotnes prognozes.

„Drausmīgi visu apdraudēs „Uralhim”. Pārstāvniecība šeit jau ir nodibināta. Tūlīt aizliegts ar fosfātiem mazgāšanas līdzekļus lietot. Tad iedomājieties, ja gaisā, ūdenī un zemē ies tīri minerālmēsli, tad kāda jēga ir aizliegt mazgāšanas līdzekļus? Kad Daugavas krastā būs minerālmēsli pārkraušana, kur drausmīgas tonnas tiks pākrautas, kas ies gaisā un zemē, vēl pie tam sprādzienbīstamas. Tad pasakiet kādu nākotni es varu redzēt?”

„Pirmām kārtām tie plūdi, ko es pati droši vien nepiedzīvošu, no mākoņa maliņas noraudzīšos, kā Baltijas jūra noskalos Brīvostu. Reinkarnācijā es redzēšu, ka viss ir brīvs no Brīvostas, ko Prinča kungs redzēja. Tur brīnumam jānotiek. Jālūdz dievs, lai tā jūra ātrāk ceļas augšā! Tur nevar nekas attīstīties un viss. Tie ir vienkārši murgi, ko viņi saka! Un tā ir nauda, kas nāk iekšā.”

Runājot par pilsētas attīstības riskiem, respondenti atkārtoti uzsvēra, ka attīstībai ir jābūt ļoti sabalansētai, tā nevar būt tikai patērētāju domāšana un akla investoru interešu atbalstīšana.

„Kāpēc tas ir noticis? Pavisam vienkārši. Noticis tas ir tāpēc, ka ejot investoru pavadā, meklējot lētāko vietu, kur uzbūvēt mājas un „uzsīst” viņas gaisā, mēs politiku neesam realizējuši tādu, kas patiesībā būtu visas pilsētas interesēs.”

„Un es saprotu, nu labi mums nav tie enerģētiskie līdzekļi. Tā ir varbūt mūsu problēma attīstībai. Bet nevar arī tā, ka Rīga kļūst par kaut kādu atkritumu bedri, par kaut kādu transportēšanas vietu!”

3. RD PAD DARBĪBAS VĒRTĒJUMS

3.1. RD PAD darbības raksturojums pilsētas attīstības jomā

Izvērtējot RD PAD darbību, NVO pārstāvju vidū prevalē divi pamatviedokļi. Pirmais pauž pārliecību, ka RD PAD, ņemot vērā tā ierobežotās pilnvaras un nepieciešamību pakļauties RD deputātu lēmumiem, savu darbību veic diezgan labi. Šis viedoklis drīzāk būtu apzīmējams kā „departamentu žēlojošais”, jo parasti to pavada sekojoši izteikumi: „Nu ko tad viņi, nabadziņi, paši var?”, „Viņi jau dara tikai to, ko liek deputāti”.

„Iespējams, ka viņiem ir vienkārši sarežģīti strādāt. Tāpēc, ka ir jāmēģina lavierēt starp to, ka viņi patiešām arī grib būt labi un sadarboties, un starp tām prasībām, ko politiķi izvirza departamentam attīstības kontekstā. Iespējams, ka viņi saprot daudzas lietas. Teiksim, pilsētas attīstības plānā, vai veidojot grozījumus attīstības plānā viņi saprot, ka tās prasības, ko izvirza konkrēts investors, ka viņas ir neloģiskas. Un bieži vien pretrunā. Un viņas ir nehumānas. Bet nu tajā pat laikā, viņiem, iespējams kā amatpersonām nav variantu. Tas ir jāiestrādā. Tad viņi mēģina kaut kādus kompromisus atrast. Nu es teiktu, ka viņiem izdodas dažreiz.”

„Es ļoti labi stādos priekšā, ka departaments ir tiešā saistībā vai tiešā atkarībā no komitejas. Es uzskatu, ka tā ir ļoti nepareiza struktūra pilsētā. Tā nav ne Stokholmā, ne Tallinā, ne Helsinkos un pat ne Viļņā. Mums ir saglabājusies kaut kāda arhaiska struktūra, kurā patiesībā nav pat izpildīts elementārākais. Nav politiskā vara nodalīta no izpildvaras. Departamenta vadītājs ir spiests laipot uz augšu, nevis pieņemt lēmumus.”

„Vispār, attīstības departamentā, es domāju strādā jauki, profesionāli cilvēki, bet ne vienmēr viņi to ko domā var teikt un darīt. Jo mūsu valstī šobrīd, ne tikai saistībā ar departamentu, bet saistībā ar pilnīgi visu, viss ir politizēts.”

Savukārt otrs viedoklis ir krietni vien kategoriskāks un kritizē RD PAD nevēlēšanos aktīvi darboties un aizstāvēt pilsētnieku intereses un vērtības, iestāties pret nepārdomātiem, šaurām interešu grupām vajadzīgiem lēmumiem. Pēc runātāju domām, departamenta darbību vēl arvien būtiski ietekmē politiskās un ekonomiskās intereses, kurām viņi ir spiesti vai ir ieinteresēti izdabāt.

„Viņi (RD PAD) strādā uz konkrētām personām, uz noteiktiem konkrētiem objektiem, kas ir ietekmīgi, kas ir bagāti, kas ir spējīgi viņiem samaksāt, lai izsistu cauri savus projektus. Kāpēc viņi (RD PAD) tur ir? Lai viņi iet projām! Pirmām kārtām mēs esam cilvēki. Un tīri cilvēcīgi mēs atbildam viens par otru. Ja departamenta ierēdnis ietu pa ielu, nokristu un man būtu jāpalīdz piecelties? Nu es neesmu ātrā palīdzība, man vienā mierā būtu jāiet garām. Ivars Millers ir atbildīgs par visas Rīgas pilsētas attīstības plāniem, viņš ir galvenais atbildīgais par attīstību. Pirms gada viņš vēl bija. Ja es eju viņam klāt un saku: „Saprotiet, ka mums dara pāri un jums kaut kā ir jārikojas!” Viņš atbild: „Ko tad jūs paši tādu deputātus ievēlējāt? Kas tad es esmu? Es esmu tikai mazs ierēdnītis!” Galvenais attīstītājs, atbildīgais! Tautas valodā ļoti vāji teikts - bezkaunība.”

„Varētu labāk viņiem veikties. No augšas uz leju, no sava profesionālā skatu punkta mēģina visu centralizēti vadīt. Un tā ieklausīšanās plašākā sabiedrībā ir minimāla. Bet nu, pirmkārt, likums to neparedz un paši arī nav gatavi tā reāli ieklausīties. Daudz reizes esam runājuši par šo pašu tēmu. Simtreiz jau runāts atklātās sesijās un tā tālāk. Netiek galā ar savu darbu. Pilsētai bankrots pamatā. Nespēj normāli iesākt vienu ceļu, nevar pabeigt otru, bet būvē atkal jaunu ceļu. Pilns risinājums nav. Iepērk kaut kādus štruntīgus zemās grīdas tramvajus, kas

ziemas laikā Latvijas apstākļos nestrādā. No ekonomiskā viedokļa absolūti netiek galā ar savu pienākumu.”

„Varētu drusku savu profesionālo pusi vairāk sniegt politiķiem un viedokli stingrāk paust, nevis pakļauties politiskiem vējiem.”

Pētījuma dalībnieki uzsvēra, ka viena no RD PAD pamatfunkcijām noteikti ir nosargāt un ieturēt noteikto pilsētas attīstības koncepciju, neļaujoties investoru un politiķu ietekmei.

„Varētu profesionālāk strādāt. Tieši savas zināšanas likt pie lietas un stingrāk! Bet nevar nonākt pie Rīgas domes attīstības departamenta augstā līmenī bez labiem politiskiem sakariem. Tātad tur jau sākas tā virtuve un tā ciešā sadarbība starp politiķiem un profesionāliem plānotājiem. Tur tās lietas ir ļoti sadalītas. Profesionālais viedoklis nav tas vadošais, attiecībā uz lēmumu pieņemšanu attīstības jautājumos Rīgā.”

Tik pat svarīgi ir veikt iedzīvotāju informēšanas un izglītošanas darbu. Skaidrot iedzīvotājiem situāciju, meklēt risinājumus, kas apmierinātu un būtu pieņemami visām ieinteresētajām pusēm.

Vēl viens būtisks un respondentu skatījumā šobrīd iztrūkstošs uzdevums ir RD PAD kā vidutāja loma. NVO aktīvisti vēlētos RD PAD saskatīt partneri un objektīvu starpnieku, diemžēl šobrīd situācija ir pretēja un iedzīvotāji parasti ir spiesti nostāties pret „departamentu un viņu investoru”.

„Departamentam ir jātiek ar to galā. Jāmeklē vai nu kompromiss, vai jāpiekāpjas vieniem, vai otriem. Tur tā problēma. Departaments, es domāju, ir profesionāli cilvēki. Viņiem varētu būt, ka pietrūkst instrumenti, normatīvi un argumenti, kā atrast to labāko lēmumu, kā tikt galā ar tām interesēm. Tā, lai visiem būtu labi.”

„Tam ir jābūt veidotam tā, lai lēmumu pieņemšana process nodrošina to, ka tās trešās puses var izteikties. Kaut kā veido to lēmumu, vai iznākumus.”

„Mūsu gadījumā tā ir cīņa, jo mums ir osta un ostas investīcijas. Neizbēgami tā nevar būt mīlīga sadarbība. Tā nemiļīgi ir cīņa par to, kurš savāks, kurš kuru apčakarēs. Kurš savāks vairāk argumentus, lai spētu pateikt, ka šobrīd likumi ir tādi, ka redziet, jums ir jāpabīdās vai mums ir jāpabīdās. Nu kaut kā tā. Nav jauki.”

Tā kā lielākā daļa respondentu ikdienā saskaras ar dažādām vides problēmām, tad par būtisku traucēkli RD PAD darbā iedzīvotāji min arī RD vides departamenta likvidēšanu un tā funkciju nodošanu citiem departamentiem, kas netiek ar to galā. Tajā skaitā RD PAD, kas varētu vairāk nodarboties ar nākotnes plānošanu un projektu īstenošanu.

„Tas ir kauns, pusmiljons Rīgā dzīvo. Tātad puse Latvijas iedzīvotāju ir bez vides aizsardzības! Tas vispār ir kauns. Jelgavā un visur kur ir vides departamenti. Bet Rīgā vispār tāda nav, nu tas ir kauns vispār! Stipri šausmīgi! Tā ir lielākā kļūda, ko iepriekšējā dome veica. It sevišķi pilsētā, kur ir dabas liegumi. Kādi trīs vai četri dabas liegumi. Tas ir nu tiešām! Nav kas uzņemas atbildību - tā pa istam. Noteikti nav attīstības departamenta pienākums nodarboties ar dabas liegumiem, bet vides departaments tā kā nav. Tad tur arī nav īsti, kas dara.”

Tomēr viennozīmīgi visi pētījuma dalībnieki norāda, ka pēdējā gada laikā ir vērojams krietns uzlabojums un RD PAD darbība ir kļuvusi atvērtāka, ir paplašinājušās iespējas saņemt informāciju un „runāt ar departamenta darbiniekiem”.

„Man liekas, ka tagad pēdējā gadā, kopš tur mainījās tā vadība un arī vēl tajā brīdī, kad tika pieņemts attīstības plāns, jau tajā brīdī, kaut kā tā attieksme pret to, kas notiek pilsētā un pret apkaimēm, pret cilvēkiem ir labāka. Nu es nezinu, cik viņa ir iekšēji mainījusies, bet ārēji viņa ir mainījusies uz pozitīvo pusi. Un tas ir īstenībā ļoti labi.”

„Varbūt tas nav attīstības departamenta vidū, bet tā problēma ir vairāk pie deputātiem, politiskāka es teiktu. Jo cik es esmu runājusi ar attīstības departamenta cilvēkiem, tad, ja pirms septiņiem gadiem mēs bijām tiešām tā, ka viens otru ieraugot tā ļoti naidīgi, tad tas ir ļoti stipri mainījies. Tad tur mums tagad tādu lielu problēmu nav.”

„Mums kā organizācijai ar vides departamentu bija daudz sliktākas attiecības, jo tur bija visādi tādi jautājumi, viņi nebija uz tādu atklātību.”

Lai arī vērojamas pozitīvas izmaiņas RD PAD darbā, tomēr vēl arvien vairākums pētījuma dalībnieku ir noskaņoti diezgan kritiski un puda savu neapmierinātību par RD PAD darbu, aizstāvot iedzīvotāju intereses. Tikai atsevišķi no runātājiem norādīja, ka ir saskārušies ar gadījumiem, kad RD PAD ir ieklausījušies un ņēmuši vērā iedzīvotāju izteiktos priekšlikumus.

„Īstenībā nenovērtējama lieta ir tajā ziņā, ka viņi beidzot ir sākuši rēķināties vismaz ar tiem argumentiem, kurus tu mēģini viņiem tā kā iestāstīt vai likt priekšā. Jo šobrīd ir tā, ka tajā pēdējā posmā pilsētas attīstības plāna izstrādē mēs panācām ļoti daudz lietas, ko viņi arī ielika plānā un kas īstenībā strādā par labu tā kā mums.”

NVO pārstāvju skatījumā RD PAD vēl arvien aizraujas ar lielu nākotnes projektu ieviešanu, kurus parasti izdodas aizsākt, bet ne pabeigt, tā vietā, lai pievērstos iedzīvotāju „sīkajām” ikdienas vajadzībām.

„Viņiem ir vieglāk piesaistīt milzīgu naudu ceļam, tiltam, Ziemeļu tiltam, kur nav pat paredzēta sabiedriskā transporta josla. Kurš vēl pie tam nesīsies cauri visai pilsētai ar deviņdesmit ātrumu, kā maģistrāle - nesīsies zem kapiem!”

„Tagad tāds jauns tilts, tad tur ir pagaidu ievads. Un tad ļauj universitātei pilnīgi kaut ko jaunu celt. Kaut kāds pagaidu ievads vēl, VIA Baltica vēl plānots. Labi es saprotu, ka ceļiem laikam vislabāk ir piesaistīt. Tā ir tā lieta, no kurienes ir vislabāk dabūt naudu. Ceļi ir vienīgā nozare, kur es redzu - ir tie desmit, divdesmit gadu uz priekšu. Nevienā citā, tajā pašā vides jomā tāda ilgtspējīga attīstība nav.”

„Mums nav neviena attīstības projekta uz māmiņām, vecmāmiņām un mazbērniem. Ne pie vienas mājas pat lāgā soliņu nav. Es nesen atbraucu no Tartu. Tur uz katra stūra var apsēsties. Rīgā ir tūrisms! Tur pat dzelzceļa stacijā nav kur apsēsties!”

Respondentu skatījumā RD PAD būtu jāpārdomā dažādu dokumentu, koncepciju atkārtota izstrāde un pārstrāde, kas lielā mērā saistās ar politiskās varas maiņām, bet reālu labumu pilsētai nedod.

„Nu jā, viņi taisīja apstādījumu saglabāšanas koncepciju. Divreiz. Tagad es dzirdu, ka šī Rīgas dome atkal taisīs to koncepciju. Tā taču ir visa mūsu nauda, cik reiz var to koncepciju taisīt! Koncepciju uztaisa trīs gadus, tad ievēl jaunu sasaukumu, kam tā koncepcija vairs neder. Tad atkal ir kaut kas cits, tā muļķīgi!”

Tāpat iedzīvotāji ir saskārušies ar situācijām, ka sniegtā informācija ir grūti saprotama, jo tiek pasniegta tehniskā un vienkāršajam iedzīvotājam nesaprotamā veidā. Respondenti norādīja uz absurdo situāciju, ka bieži vien iedzīvotājiem situācijas izpratnei un savu tiesību aizstāvēšanai ir jāalgo speciālisti, kas saprot gan investoru, gan RD PAD lietoto valodu.

„Cilvēki, vai lielākais vairums cilvēku, kas piedalās tajā procesā, viņi var pateikt apmēram, kas viņiem patīk, nepatīk. Bet viņi nespēj runāt tajā valodā, kā plāna izstrādes procesā runā attīstības departaments. Viņi nespēj izsekot tādām niansēm, kā aizsargjoslu platums, vai kādā veidā drīkst, vai nedrīkst padziļināt ostas teritoriju, ostas gultni un kā tas ietekmē viņus. Cilvēkiem tas nav jāsaprot. Bet ņemot vērā, ka attīstības departamentā ļoti labi saprot, ko viņi dara un ļoti labi

saprot, kādas ir sekas katrai niansei. Viņi mēģina tā kā ar maziem nenozīmīgiem, bet efektīgiem grozījumiem, piemēram, teritoriju apbūves noteikumos panākt to, ko iedzīvotāji nevēlas pēc būtības. Un tā spēlīte nav godīga. Un tad ir tā, ka ja atrodas tomēr kādi iedzīvotāji, kas spēj juridiski pretoties vai spēj savstarpēji komunicēt tādā veidā, lai piesaistītu juristus, kaut vai no tām pašām NVO vai Delnas, tā kā mums ir nākuši palīgā. Tad tā spēle sāk palikt no vienas puses tā kā godīgāka, jo tad mēs runājam viņu valodā. Bet principā tā nav laba prakse, tā nevajadzētu darīt. Cilvēkiem nav jāprasa jurista padoms katru reizi, kad viņi grib pateikt kā viņi grib labāk dzīvot. Tas ir nepareizi un to nedrīkst arī prasīt no cilvēkiem. Principā viņi izmanto nekompetenci.”

Nepieņemama iedzīvotājiem ir RD PAD un investoru piekoptā taktika sniegt maldinošu vai nepilnīgu informāciju, kas neļauj pilnībā saprast projekta mērķus.

„Tajā pat laikā tas, kas ļoti kaitina, ir visas tās mazās kara viltības. Ka tiek manipulētas ar kaut kādām tādām lietām. Tā ir negodīga tāda spēle, ja tādi prāti, juristu prāti tiek koncentrēti, lai panāktu kaut ko, kas būtībā spēlē pret iedzīvotājiem. Tajā pat laikā no iedzīvotāju puses - kā var būt vienlīdzīga sadarbība, ja no iedzīvotāju puses, lai tā spēle būtu līdzvērtīga, arī būtu jābūt gudriem, juridiski izglītotiem prātiem. Šobrīd viņi manipulē ar cilvēkiem, viņi manipulē ar situācijām.”

Iepriekšējā negatīvā sadarbības pieredze un publiskie korupcijas skandāli ir būtiski ietekmējuši iedzīvotāju ticību un paļaušanos uz RD PAD, kā savu sadarbības partneri, kas darbosies pilsētas interesēs.

„Cilvēki arī netic tam, ka viņi aizies uz Doma un uzliks kaut kādu parakstu, vai tas vispār tiks ņemts vērā. Kā to labot - grūti pateikt.”

„Kopumā milzīgā problēma ir tajā, vismaz no manas puses un no daudzu citu cilvēku puses, uzticamībā kaut kādā. Ņemot vērā iepriekšējo vadītāju krimināllietu, gan to, ka tie darbinieki daudzi jau vēl vecie.”

Vērtējot RD PAD respondenti atzīst, ka ir grūti nodalīt šī departamenta funkcijas, jo tās lielā mērā pārklājas ar visām citām RD institūcijām. Tādēļ jo īpaši svarīga ir sadarbība pašas RD ietvaros, nosakot atbildīgos par projektu īstenošanu un kontrolēt to izpildi.

„Pie tam horizontālie lēmumi nav saskaņoti. Varbūt tagad ir mazliet citādāk. Pirms tam bija tā - vienai partijai viens departaments, attiecīgi komiteja un tā tālāk. Savā starpā kaut ko koordinēt - nu taču nē. Bet sakiet, vai velocelīni ir sporta jautājums, transporta jautājums, fiziskās kultūras vai veselības jautājums iedzīvotājiem? Visi četri pēc būtības. Un šādā līmenī lēmumi pilsētā netiek pieņemti un nevar tikt pieņemti.”

„Mums tā attīstība vēl joprojām ir pa nozarēm, pa departamentiem. Es nezinu, vai viņi kontaktējās katru dienu ar attīstības departamentu. Nav tādā kopīga skatiena. Rīgā bija birojs Agenda 21. Tā ar tomēr bija kļūda. Viņam bija pašvakas funkcijas palikušas, bet viņi tomēr tiešām bija starpnieki starp visiem departamentiem. Viņiem bija funkcija vienkārša - savienot vides un attīstības departamenta kopīgos projektus. Bet beigās, kā parasti izrādījās, tie tur strādā par sevi, tie par sevi.”

Izvērtējot RD PAD darbību iedzīvotāji grib ieraudzīt reālus paveiktus darbus, kas tad arī liecinātu, cik veiksmīgi departaments tiek galā ar saviem pienākumiem. Pie tam iedzīvotājam svarīgas ir izmaiņas un paveiktais tieši viņu apkaimē.

„Es nezinu, kā Vecmīlgrāvis attīstās! Kundziņsalā nekāda attīstība nav! Nu īstenībā totāli nekas, pat sniegu neiztīra, tikai autobusam iztīra ceļu. Mazās ieliņas cilvēki paši tīra. Par grambu aizbēršanu mazajām ieliņām - mūsu vīrieši paši bēra. Vārdu sakot, Kundziņsalā attīstība nekāda nav. Nezinu, varbūt kaut kur Mežaparkā. Tas jau viss uz cilvēku pašu iniciatīvas.”

3.2. NVO un RD PAD sadarbības vērtējums

Vērtējot RD PAD un NVO sadarbību, respondenti savos vērtējumos ir diezgan pretrunīgi. Tā vairākums atzinīgi novērtē pēdējā laikā notikušās izmaiņas komunikācijā un departamenta vēlmē uzklaustīt iedzīvotājus. Tomēr aktuāls paliek jautājums par to, cik daudzi iedzīvotāju izteiktie ieteikumi, priekšlikumi ir tikuši ņemti vērā un cik svarīgas ir iedzīvotāju domas un līdzdalība risinot dažādas problēmas un pieņemot lēmumus.

„Es redzu uzlabojumus no tiem laikiem, kas varbūt bija sākotnēji un kas ir tagad, un cik daudz informācijas ir pieejams. Bet, joprojām ir milzīgas problēmas ar to lēmuma pieņemšanu un atklātību. Tas vispārējais ietvars, kādā tas notiek, ir pietiekami atklāts, pietiekami skaidrs un izsekojams. Bet tieši tajos brīžos, kad ir vēlme kaut ko nepastāstīt, tas faktiski arī tiek izdarīts.”

„Un tie, kas ir attīstības departamentā, godprātīgi dara savu darbu, tie ir tā melnā darba darītāji. Gan Prinča kungs, gan pārējie. Es jau pat atļāvos teikt: „Es jau saprotu, ka jūs domājat tāpat kā mēs, bet jūs nevarat nekā mūsu vēlmes īstenot!” Viņš pasmaidīja un teica: „Uz šo jautājumu es neatbildēšu”. Es jau atbildi negaidīju, jo viņi nevar nekā to īstenot. Viņi pilda savas funkcijas, viņi plāno!”

„Tā (sadarbība) pašlaik notiek ļoti smagi. Teorētiski ir aicinājumi uz Rīgas domi, uz sadarbību, uz sapulcēm. Bet kā mēs aizejam individuāli, konkrēti Prinča kungs plātīja rokas - ko tad mēs varam darīt, jo jūs esat Brīvostas teritorijā!”

Lai veiksmīgi veidotos sadarbība, tās pamatā ir jābūt savstarpējai uzticībai, tomēr šobrīd RD PAD tiek uzlūkots vairāk kā pretinieks, ne sabiedrotais. Respondentu skatījumā nepieciešama plašāka RD PAD komunikācija ar iedzīvotājiem, ne tikai par jaunajiem projektiem un iniciatīvām, bet arī izglītojoša, skaidrojoša informācija. Ja RD PAD savā komunikācijā kļūtu vēl personiskāks, spētu uzrunāt iedzīvotājus par viņu interesējošām lietām, tam izdotos iesaistīt krietni vien plašākas iedzīvotāju masas.

„Salīdzinoši ar Kuldīgu. Šī pilsēta ir maza, kompakta. Viņi informē caur vietējo laikrakstu, ko viņi dara, ar ko nodarbojas. Ka viņi iet uz UNESCO un ko tas dod, ko devis pilsētai, kā tādai. Ko vispār nozīmē pilsēta. Ko nozīmē, ja ieliec plastmasas logu vēsturiskā mājā. Reāli tu vari pieiet jebkurai tantītei klāt uz ielas un pajautāt: „Vai te var ielikt plastmasas logu?” un viņa teiktu: - „nekādā gadījumā!” Tīri tā komunikācija. Šī te ir komunikācija ar sabiedrību, kas noteikti ir vajadzīga pa attiecīgām zonām, ar izvērstām darbībām, kas tiek darītas. Tā lai ir - ar ko tad nodarbojas pilsēta un kur tad viņa iet. Šiem te cilvēkiem svarīgi ir justies piederīgiem pie šīs pilsētas.”

Par veiksmīgu piemēru iedzīvotāju izglītošanā, sniedzot informāciju par alternatīvām pilsētas attīstības iespējām, tika minēts Britu Padomes organizētais seminārs par apkaimju attīstību. NVO pārstāvju skatījumā, šādi semināri sniedz trūkstošo informāciju un impulsu vietējiem aktīvistiem uzsākt darbību savas apkaimes attīstībai. Būtiski, ka šādas aktivitātes pamatā nav negatīvā cīņa „pret”, bet gan pozitīvs virzītājspēks par dzīves kvalitātes uzlabošanu.

„Ļoti veiksmīgi bija tas, ka attīstības departaments atsūtīja par Britu Padomes apkaimju apmācību un es aizgāju tur pamācīties. Un biju vienkārši sajūsmā. Šausmīgi labi. Tā kā tādā ziņā, tā laikam bija vienīgā reize, kad es tādu informāciju saņēmu un arī izmantoju. Tā kā ļoti labi.”

Informācijas pieejamība

Apspriežot informācijas pieejamību, respondenti norāda, ka interneta vidē sniegto departamenta informāciju ir iespējams atrast, ja vien tā mērķtiecīgi tiek meklēta. Tomēr problēma tiek saskatīta tajā, ka ne visiem iedzīvotājiem ir pieejams internets, iedzīvotāji nav gatavi regulāri pārbaudīt vai netiek pieņemti lēmumi, kas varētu skart viņu intereses,

kā arī neuzticība, ka ne visa informācija tiek publicēta. Drīzāk pat valda pārliecība, ka informācija tiek slēpta, pieeju dodot tikai „*nekaitīgai*” informācijai.

„Man priekšstats pagājušogad bija sliktāks, šogad labāks, nē nu jau aizpagājušā gadā. Tāpēc, ka ir izdevies ar viņiem mazdrusciņ sadarboties - projekta ietvaros. Es domāju cilvēkiem, kuri speciāli meklē par viņiem informāciju, nav nemaz tik sliktā tā sadarbība. Un informācija ir. Bet tādām cilvēkam no malas, kāds es biju pirms tam, kad es nemeklēju speciālu ziņu un nenojautu, ka viņi eksistē, ko viņi dara. Viņi ir savu mājas lapu tā saveidojuši, ka viņiem iet automātiskas ziņas internetā, twitterī par visādām sabiedriskajām apspriešanām. Bet pirms diviem gadiem tā bija problēma, kad sabiedriskās apspriešanas tika izziņotas šausmīgi minimāli.”

Respondentu skatījumā, RD PAD biežāk vajadzētu nākt klajā ar savām iniciatīvām, uzrunājot un iesaistot iedzīvotājus.

„Pieejami viņi ir, ja gribās. Mājas lapa ir. Viss izskatās, ka ir labi. Manuprāt, viņu komunikācijā ir viena būtiska problēma. Viņi nav pro-aktīvi tajā komunikācijā. Viņi nemeklē viedokļus aktīvi, bet viņi tos deklarē. Saskāros ar tādu situāciju, ka bija aptauja par koku izciršanu. Es ieskatījos tajā aptaujā - nu galīgi ne tas, ko es gribu teikt. Prasa man jautājumus, kas neskar būtību. Es gribu citādāk formulēt jautājumus, citādāk izklāstīt savu viedokli.”

Kā liecina respondentu pieredze, arī informācijas pasniegšanas ziņā dažkārt nākas saskarties ar situācijām, kad redzama apzināta iedzīvotāju dezinformēšana un apstākļu izmantošana, investora interešu īstenošanai.

„Vēl bija gadījums ar iedzīvotājiem, kas ļoti rūpīgi sekoja līdzī būvatļaujas izdošanas procesam. Patiesībā - piefiksēja brīdi, kad ir projekts gatavs un vērsās domē to apstrīdot. Lai gan Būvvalde jau zināja, ka šāds apstrīdēšanas iesniegums ir un viņiem tas būtu jāpieņem arī uz būvatļauju. Viņi pamanījās tālāk šo informāciju nenodot un izsniegt būvatļauju tieši piektdienas pēcpusdienā. Un pa sestdienu, svētdienu tika jau sabūvēts. It kā tādas mazas viltībīņas, vismaz no malas izskatās. Nezinu, varbūt viltīgais šajā gadījumā ir bijis attīstītājs vai kā. Ir tādas lietas uz niekiem, kas apgrūtina cilvēku līdzdalību.”

Arī RD PAD mājas lapa www.rdpad.lv saņēma pretrunīgus iedzīvotāju vērtējumus. Kaut arī šeit iedzīvotāji pēdējā laikā redz būtiskas izmaiņas un uzlabojumus, vienlaicīgi tiek izteikti gan pozitīvi, gan diezgan kritiski vērtējumi.

„Lūk ir viņu mājas lapa. Ir visādas saites. Var elektroniski, var izprintēt un rakstiski. Vestibilā var iet iepazīties.”

„Tagad kaut kāda švaka mājas lapa. Labi, es esmu cilvēks, kas par to interesējas, bet parastais iedzīvotājs par to varbūt neinteresējas. It kā ir iespējas. Man teiksim, pagalmā māju būvēs un es varu uzzināt, kurš ir tas sivēns.”

Atsevišķi respondenti kritizēja RD PAD mājas lapā piedāvātas meklēšanas funkcijas, kas ir apgrūtinātas. Tāpat tika minēti gadījumi, ka informācija nav „*svaiga*”. Informācija nav savstarpēji saistīta, tādējādi lēmumi, projekti, būvatļauja vai notikušās izmaiņas par kādu objektu ir jāmeklē atsevišķi - tie nav atrodamu vienuviet, hronoloģiskā secībā konkrētam objektam.

„Man ir savs viedoklis par Rīgas domes mājas lapu. Es viņu vispār nesaprotu! Es saprotu, ka tā ir dārgākā mājas lapa, kas vispār Latvijā ir tapusi. Ja man vajag tiešām kaut ko atrast un es tur neatrodu, zvanu uz to telefonu. Protams, tur ir online sēdes, ja vien tu tur līdz turieni tiec un atrodi!”

„Bet tā mājas lapa ir vienkārši murgs. Arī pēc tiem meklēšanas parametriem būvatļauju meklēšanas un detālplānojumu meklēšanas - tas nav tik viegli izdarāms. Un patiesībā tas diezgan sarežģīti. Tā problēma ar ko es saskāros bija, ka es

meklēju vienu konkrētu detālplānojumu, kas ir spēkā, bet es viņu nevarēju atrast. Tā kā viņa nav tāda, lai varētu teikt, ka tas tehniskais risinājums būtu lielisks.”

Lai arī informācijas pieejamība tiek pilnveidota, bieži vien atrastā informācija ir novecojusi, nav aktuāla, trūkst jaunāko izmaiņu.

„Piemēram, tas pats Ziemeļu šķērsojums ir lielisks piemērs. Lai gan tur vajadzētu būt aktuālākajai informācijai, kas pašreiz notiek. Reāli tur notiek pilnīgi citas lietas, kā lēmumi, kas salikti tajā mājas lapā, vai vispār pieejami no domes oficiālajām informācijām. No tās mājas lapas ir skaidrs, ka mēs tagad celšim augsto tiltu pāri Daugavai un šis projekts virzās uz priekšu. Lai gan realitātē tiek domāts par iegremdēto tuneli. Ne domes lēmumos, nekur nav par šo iegremdēto tuneli publiski atrodams. Ir tikai par šo tiltu, tas pēdējais lēmums. Līdz ar to ir problemātiski tā saprast, kas tad tur īsti notiek, kā tie lēmumi reāli tiek pieņemti un kā tās lietas virzās.”

No NVO pārstāvju atbildēm redzams, ka ļoti tiek gaidīta iespēja no RD PAD saņemt atlasītu, specifiski viņus interesējošo informāciju, jo visus saņemtos jaunumus caurskatīt nav iespējams. Tajā pat laikā respondentu starpā nav uzticība un paļaušanās, ka departaments noteikti iesaistīs vietējās apkaimes aktīvistus un, tādēļ kā atzīst paši respondenti, nākas iepazīties ar visiem notikumiem, par ko tiek publicēts mājas lapā.

„Viņi mums paziņoja e-pastā, ka ir tāda apspriešana. Viņi to dara mums zināmu. Mēs varam ierasties, bez šķēršļiem varam iesniegt savus iesniegumus. Viņi mums paziņo kad iet. Un ja mēs sekojam līdz šajā laikmetā, protams, arī vajag laiku, kad ieskatīties, es tur neko nevaru iebilst, jo viss ir.”

„Jā ir, man arī nāk e-portfelis. Es tur pieteicos. Bet tad gan vienā apspriešanā izrādījās, ka tas e-portfelis ir tikai mums trijiem cilvēkiem no piecdesmit. Man ir stāsts par vienu kolēģi no Kundziņas. Nu viņa tagad mēģinās pieteikties. Viņa nemaz nevarēja atrast kurš par to atbild. Kā man iedeļa to portfeli iepriekšējā sasaukumā, tā es ar viņu tagad tur cīnos. Bet citiem nemaz nav tā e-portfeļa! Tur atkal ir kaut kādas problēmas savstarpējā komunikācijā - nav jau nemaz, kas īsti par to atbild.”

„Viņi izsūta arī mums par detālplānojumu apspriešanai kaut kādas lietas, bet ja mēs paši neesam pietiekami aktīvi, tā apkaime principā var neuzzināt arī neko par to. Viss ir atkarīgs no tā, vai apkārtnē cilvēki vispār ir ieinteresēti un vai viņiem ir tāda kapacitāte, lai viņi spētu informēt apkārtējos. Tas nozīmē, ka faktiski tu tērē nemitīgi savus resursus, laiku, papīru, lai padarītu to informāciju, ko attīstības departamentam vajadzētu nogādāt līdz cilvēkiem, vai padarīt viņiem zināmu un faktiski departaments saņem par to algu, bet tu faktiski nemitīgi esi viņu brīvprātīgais.”

Par būtisku trūkumu tika atzīts sadarbības trūkums starp RD PAD un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, kuras lēmumi arī ietekmē pilsētas iedzīvotājus. Diemžēl līdzšinējā prakse rāda, ka arī citās valsts institūcijās pieņemtie lēmumi, kas skar Rīgas iedzīvotājus, ne vienmēr tiek nodoti pilsētniekiem.

„Tajā pat laikā paralēli, bez teritorijas plānošanas ir ļoti daudz citas institūcijas. Notiek paralēli dažādi „ietekmi uz vidi” novērtējuma procesi, notiek būvniecības apspriešana. Ir daudzi procesi, kuri nav attīstības departamenta kompetencē. Ir jautājumi, kas attiecas konkrēti uz vides lietām, kur tiek veikti „ietekmi uz vidi” novērtējumi. Tad šī informācija, viņa nenonāk absolūti nekādā veidā līdz iedzīvotājiem. Sanāk tā, ka it kā runa ir par to pašu teritorijas attīstību, tikai citādā griezumā. Bet, ja paši iedzīvotāji apkaimē neseko tam līdz, vai nemēģina kaut kādā veidā uzzināt, īpaši tam pievēršot uzmanību, tad viņi arī nekad neuzzina to informāciju.”

Lielu interesi iedzīvotājos izraisa iespēja on-line režīmā noskatīties deputātu sēdes, kas no vienas puse dod iespēju sekot līdzi notiekošajam, būt informētam un mazināt korupcijas draudus. Bet no otras puses iedzīvotājus sarūgtina, atklāti parādot deputātu neieinteresētību un bezatbildīgo attieksmi pildot savus pienākumus.

„Pat Būvvaldes sēdes ir tiešraidē, lai tur izslēgtu kaut kādus korupcijas riskus. Nu tādā ziņā jau tā atklātība ir ļoti normāla, funkcionējoša, regulāra informācija mājas lapā ir.”

Pētījuma dalībnieku skatījumā informācijas pieejamība internetā ir obligāts priekšnosacījums sabiedrības informēšanai, tomēr jāreķinās, ka liela daļa pilsētnieku, it īpaši gados vecāka gadagājuma cilvēki, neizmanto šo informācijas kanālu. Tādējādi bez iespējas sekot līdzi notikumiem paliek ļoti liela iedzīvotāju daļa.

„Es domāju, ka priekš lielas iedzīvotāju daļas trūkst tas, ka nav vairāk tāda kā bija „Rīgas Balss”. Vajadzētu, kur atspoguļotu. Lai jau liek tur klāt literatūru, lai interesantāk. Vajag noteikti, bet tur nevar likt „attīstība” nosaukumu, tādu akadēmisku. Ir vajadzīgs Rīgas izdevums. Jūrmalai ir, Ventspilij ir, Olainei ir. Un Rīgai nav nekā. Es iedomājos nedēļas izdevumu, vai kaut kā tā. Tā tomēr ir vajadzīga lieta.”

„Man ir sajūta, ka viņi ir sākuši aktīvāk domāt par to, kā savu informāciju padot cilvēkiem. Bet tas joprojām attiecas uz tiem, nu pieejamība internetā un tamlīdzīgi. To, ka viņi būtu mainījuši iespēju informēt tos, kas nelieto internetu, to es īsti neredzu. Par sava rajona pārbūvēm es esmu redzējis informāciju tikai internetā. Būtu normāli, ja es no centra iebraucu savā rajona un redzu lielu plakātu par to, ka notiek apspriešana par šo objektu. Varbūt tas skan atkal naivi. Bet tas būtu labi. Varbūt katrā rajonā varētu attīstīt to ziņojumu dēli, kurš tur ir. Un ka cilvēki zina, ka tur būs informācija no departamenta. Viņi tur var aiziet un paskatīties. Varbūt tāda iniciatīva eksistē. Es nezinu, tad man kā iedzīvotājam par tādu nav nekādas nojausmas.”

Iedzīvotāju iesaistīšanās, piedalīšanās iespējas

Raksturojot iedzīvotāju iespēja iesaistīties un piedalīties lēmumu pieņemšanā, respondenti ir vienisprātis, ka kopumā šobrīd tāda iespēja rīdziniekiem tiek dota.

„Nu es domāju, ir visas iespējas. Cik jau nu iedzīvotājiem ir laiks savā brīvajā laikā to darīt, ko profesionāļi dara darba laikā. Bet citādi visādi - rakstīt vēstules, piedalīties apspriešanās. Ja iet runāties, domāju, ka pa galvu nesīt un projām nedzen.”

„... iesaistīties, darboties var, bet ietekmēt ir daudz grūtāk. Tas ir ilgstošs, laikietilpīgs process un zināšanas prasa. Un tās durvis nav tā atvērtas, ka jebkurš parastais iedzīvotājs var mierīgi piedalīties.”

Gan RD PAD darbinieki, gan sabiedriskās apspriešanas, gan dažādas diskusijas un domes sēdes, ir publiski pieejamas. Tomēr lielākajam vairumam runātāju piedalīšanās tajās nešķīta jēgpilnas, jo reālas ietekmes uz pieņemtajiem lēmumiem iedzīvotājiem nav.

„Pēc būtības atbilde uz mūsu jautājumiem ir: – „paldies, mēs esam saņēmuši, mēs esam apkopojusi informāciju un tas tiks izskatīts veidojot plānu”. Tā ir tipiskā atbilde. Bet cilvēki ir piestrādājuši pie konkrētiem risinājumiem, kas ir ļoti labi risinājumi, jo viņi labāk pazīst vietējos apstākļus. Bet tas varbūt aiziet garām, jo varbūt ir kaut kāds filters, kā Ābeltiņas kundzes vienība, kas vienkārši apkopo! Materiāls ir, mēs to pievienojam kā pielikumu plānam, kas tiek izstrādāts. Bet reāli tās idejas, kas ir tajā plānā, kas tiek iegūtas no iedzīvotājiem, viņas neaiziet tālāk. Jo tas profesionālis - plānotājs, kas ir virs Ābeltiņas kundzes viņš nemaz neieskatās tajos materiālos.”

„Manuprāt, tiek pietiekami daudz it kā izziņots. Es saņēmu arī uz savu personīgo e-pastu. Šīs iespējas pastāv. Vienīgi, ko es jau teicu - tā īstā lēmumu pieņemšana diez vai notiek uz tās sabiedriskās apspriešanas un tās visas iesaistes pamata.”

Aktīvi līdzdarboties iedzīvotājiem traucē dažādi papildinājumi, izmaiņas projektos, kurām ne vienmēr ir iespējams sekot līdzi. Lielais informācijas apjoms par notikumiem pilsētā nogurdina iedzīvotājus, nav pieejama sagrupēta vai atlasīta informācija par konkrētiem objektiem un to attīstības gaitu.

„Par to pašu Ziemeļu šķērsojumu. Sabiedrība apsprieda trīs modeļus, eksperti apsprieda. Visi apsprieda un tagad atkal ir nobremzēts. Bet nav jau tagad visiem publiski paziņots - „nē mēs te konstatējām, ka iespējams neviens nav vislabākais”. Lai gan arī par to pašu Ziemeļu šķērsojumu. Tas ir pēdējais, kur es esmu bijusi klāt, lai tur saprastu, kurš tur otrā posma, trešais alternatīvais variants tiek piedāvāts, es nezinu. Babīte iedzīvotāji ļoti rūpīgi sekoja līdzi šim projektam. Pēc tam tika apstiprināts 3A projekts, kas sākotnēji vispār nebija bijis. Un pēc tam bija cits 3A un kādā brīdī viņš nomainījās uz to pašu nosaukumu, cits projekts. Ir visādas tādas lietas, ka traucē pilnvērtīgi izsekot un saprast.”

Situācijās, kurās NVO iesniedz savus priekšlikumus diemžēl trūkst atpakaļ saites, kas paskaidrotu, kas noticis ar izteiktajiem ieteikumiem, kāpēc tie ir noraidīti, kādi ir bijuši argumenti citu priekšlikumu pieņemšanai.

„Un ir komentāri, atsauksmes, ieteikumi, kas tiek iesniegti. Bet Rīgas domei nav jāskaidro un viņa neskaidro, kāpēc kaut kāds priekšlikums netiek ņemts vērā.”

„Nav tāda cikliska procesa. Jā, noskaidro tavu vajadzību. Pieņemsim vēl trijiem ir tādas pašas vajadzības tajā pašā vietā, bet atšķirīgas un konfliktējošas. Labi notiek process, kurā izveidots lēmumprojekts, kā tad tās vajadzības tiks sabalansētas. Tad vajadzētu būt atgriezeniskajai saitei atpakaļ - „mīļš mēs pieņemam šādu lēmumu, ko jūs tagad teiksiet?” Kompromiss ir tāds no trim pusēm, ka jums nebūs gluži tā, kā jūs teicāt. Labi, mēs dodam savu vērtējumu. Un katrs no viņiem dod. Un tad tiek pieņemts lēmums. Šobrīd tu tā kā dod kādu informāciju uz augšu. Mums ir divu gadu pieredze ar pilsētu. Dod, dod. Formāli tevi pa reizei uzaicina uz kādu sapulci, kur var izbļautīties. Kādi lēmumi tiek pieņemti, kāds process tālāk notiek, ko tad beigu beigās no tā tava ieteikuma ņem vērā un ko neņem - pilnīga neizpratne!”

Otra būtiska problēma ir iedzīvotāju līdzdalības tradīciju trūkums. Kā liecina paši runātāji, iedzīvotāji nav gatavi doties un piedalīties, izteikties un aizstāvēt savu viedokli.

„Varbūt vajag šīs publiskās apspriešanas filmēt un kaut kur rādīt kā tas notiek, un ka cilvēki var reāli kaut ko ietekmēt.”

Tomēr arī RD ne vienmēr ir atvērta iedzīvotājiem. Tā interviju laikā tika norādīts, ka bijušas situācijas, kurās cilvēku līdzdalība tikusi noraidīta „nepareizas formas iesnieguma dēļ”.

„Man stāstīja tādu gadījumu. Es nezinu par kuru Rīgas domes daļu tur bija runa, bet cilvēki no malas nevar iesniegt īsti nekādus iesniegumus, tāpēc, ka tie saņemtie piesienas nevis pēc būtības, bet viņi pieprasa lai viss būtu simtprocentīgi pēc lietvedības noteikumiem. Un vienkāršam cilvēkam kaut kāda nojausma ir, bet viņam ir viegli kaut ko sajaukt arī. Tur būtu jābūt normāli, ka cilvēks paskaidro ko un kā. Nevis vienkārši atmet atpakaļ, jo ir nepareizi noformēts. Pēc tādas attieksmes cilvēki vēl vairāk baidās aiziet un runāt sapulcēs.”

Veiksmīgu iedzīvotāju iesaistīšanos kavē amatpersonu neieinteresētība, pat negatīvā attieksme pret dažādām NVO aktivitātēm, kas tiek uztverta vairāk kā traucēklis, nevis konstruktīvi priekšlikumi, kuros būtu jāieklausās.

„Ziniet, kas ir ar tiem deputātiem. Var jau apvainoties, bet var arī pasmieties. Kad mēs bijām pie Amerikas, Rīgas domei mēs esam memorandā, viņiem ar mums ir

pienākums sadarboties. To realizē pilsētas attīstības departaments, kā nu var un māk, aicinot uz dažādiem pasākumiem. Bet no Amerika izskanēja viedoklis, ka šāda sabiedriska organizācija, kā mēs, ir „sabiedrības tvaika nolaišanas ventilis”. Un es domāju, ka tas ir viņš viens, bet izrādās, ka pasākumā „Staro Rīga” no tribīnes kāds to pateica vēlreiz. Tātad deputātu aprītē tas tā ir, ka mēs esam tādi, kā tvaika nolaišanas ventīļi. Suņi rej, bet mūsu karavāna patiesībā iet tālāk!”

Lēmumu ietekmēšanas iespējas

Kopumā pētījuma dalībnieku skatījums uz iespējām iedzīvotājiem ietekmēt RD lēmumus ir diezgan kritisks un negatīvs. Respondenti uzskatīja, ka būtiskus pilsētas attīstības lēmumus iedzīvotāji nav spējīgi ietekmēt, jo par tiem jau ir panāktas aizmuguriskas vienošanās.

„Tad tā spēle ir apmēram tāda - „nu ko jūs tur ņematies”. Nav sajūtas, ka var ietekmēt lēmumus. Ir tieši pretēja sajūta. Ka nav vēlēšanās nekādā veidā ļaut ietekmēt reālo procesu, bet ir vēlēšanās tēlot, ka process notiek.”

„Es domāju, ka jā. Bet visdrīzāk tādos lēmumos, kas nav tik ļoti sāpīgi, kur vēl nav vienošanās panāktas, vai vispār nav vienošanās objekti. Nezinu, par kaut kādām mākslinieciskām aktivitātēm, kur Rīgas domei vienalga, vai tur kādam investoram ir vai nav.”

„Nē nav iespēju ietekmēt lēmumus. Varbūt ir, bet tad ir baigi jācīnās. Uz cīņu ir gatavi maz cilvēku, jo ir jālec pēdējā vilcienā, kur viss jau notiek. Un tāda sajūta, grūta sajūta.”

Kā norāda respondenti, būtisku robu ticībai par iespējām iedzīvotājiem īstenot savas ieceres un ietekmēt lēmumus, iecirtis korupcijas skandāls un tajā iesaistītie RD PAD bijušie darbinieki.

„Man ir pārliecība, jo es diezgan ticu tai krimināllietai, ka tur ir notikusi kukuļdošana un pieprasišana. Es domāju, ka tas arī noteikti nav apstājies tajā līmenī, kurš šobrīd tiek tiesāts.”

„Es nezinu, vai tādas mazas, ikdienišķos būvniecības gadījumos, ja kāds grib uzcelt privātmāju, ir milzīga korupcija. Un vai tādos gadījumos ir šīs summas jāmaksā. Lai arī, protams, ir dzirdēts par tiem desmit un divdesmit procentiem. Šis ir tāds zemākais līmenis tādā ikdienišķā saskarsmē, kur neķēpājās ar sīkumiem, ņem pa lielum. Tas reālais ir tur, kur ir kaut kādi lielāki investīciju projekti. Tur attiecīgi tas tiek dalīts kaut kādā veidā.”

Tomēr ir vērojamas arī pozitīvas tendences. Kā jau iepriekš vairākkārt tika minēts, pēdējā laikā ir notikušas pozitīvas izmaiņas gan saņemot informāciju no RD PAD, gan iedzīvotājiem iesaistoties un ietekmējot lēmumus. Tādējādi NVO pārstāvji savos vērtējumos ir kļuvuši krietni vien optimistiskāki, kā agrāk.

„Vēl pirms gada es domāju, ka cilvēks, Rīgā var ietekmēt daudz mazāk. Bet mēs pirms dažiem mēnešiem vienā citā grupā taisījām semināru par šīm lietām, runājām, diskutējām. Un atklājās, cik patiesībā ir daudz tieši Rīgā iespēju iesaistīties. Bet viņas neviens neizmanto.”

Ieteikumi sadarbības uzlabošanai:

Pētījuma dalībnieki interviju laikā izteica sekojošus ieteikumus RD PAD sadarbības uzlabošanai ar NVO, kas varētu sekmēt iedzīvotāju iesaistīšanos un līdzdalību pilsētas attīstībā:

- Turpināt sadarbību ar vietējo apkaimju aktīvistiem;

- Izrādīt ieinteresētību par iedzīvotāju viedokļiem;
- RD PAD atvērtība „vienkāršajam” iedzīvotājam;
- Reāli ņemt vērā izteiktos priekšlikumus, pretējā gadījumā skaidrot, argumentēt;
- Rast iespēju piedāvāt interesentiem atlasītu informāciju par apkaimē notiekošo, nevis nosūtīt pilnīgi visu informāciju;
- Iespēja sekot līdzi projektam hronoloģiskai attīstībai;
- Pārdomāt alternatīvus informēšanas kanālus, ne tikai internetu, kas nav pieejams visiem iedzīvotājiem;
- Apkopot un sniegt informāciju, kura skar iedzīvotājus, bet tiek pieņemta citās RD institūcijās;
- Labās prakses, piemēru, sasniegumu publiskošana un popularizēšana;
- Iedzīvotāju reālu panākumu pieredzes publicēšana;
- Dot iespēju iedzīvotājiem tikties un runāt ar pašiem projektu iniciatoriem;
- Manīt attieksmi pret iedzīvotājiem, uztverot tos, kā līdzvērtīgus sarunu biedrus un partnerus pilsētas attīstībā, nevis kā traucēkļus savu personīgo interešu īstenošanai;
- Sakārtot normatīvo aktu bāzi, kas regulē NVO organizāciju un iedzīvotāju viedokļu nozīmīgumu sabiedriskajās apspriešanās;

4. IEDZĪVOTĀJU LĪDZDALĪBAS LĪMENIS

Lai detalizētāk izprastu NVO pārstāvju raksturojumus šobrīd esošajam iedzīvotāju līdzdalības līmenim pilsētas attīstības jautājumu risināšanā, pētījuma dalībnieku viedokļi tika analizēti saskaņā ar „Līdzdalības matricu” (Avots: *Eiropas Padome. Pilsoniskās līdzdalības matrica*¹)

Šīs matricas ietvaros nevalstisko organizāciju līdzdalība tiek aplūkota četros līmeņos, kur zemākais līmenis ir informācija un augstākais līdzdalības līmenis ir partnerība.

Zemāk izvietotajā tabulā Nr.1 iezīmēti biežāk minētie NVO līdzdalības raksturojumi dažādos lēmumu pieņemšanas posmos.

Visintensīvākā NVO iesaistīšanās Rīgas pašvaldības (ar pilsētas attīstību saistīto lēmumu) pieņemšanas procesā ir sākotnējā tās stadijā – **dienas kārtības veidošanā**. Nosakot risināmos jautājumus un problēmu loku, NVO var ne tikai saņemt informāciju un sniegt konsultācijas, bet arī iesaistīties dialogā, sniedzot savus priekšlikumus un izpratni par vajadzībām.

Nedaudz zemāku līdzdalības līmeni, respondenti saskata nākamajā lēmumu pieņemšanas posmā – **projekta veidošanā**. Šeit biežāk tiek sniegta informācija un konsultācijas, tomēr dziļāku iesaistīšanos - kā dialogs vai partnerība NVO nav varējuši īstenot.

Interesanti, ka trešajā lēmumu pieņemšanas posmā – **lēmumu pieņemšana**, respondenti saskata tikai konsultācijas, kas tradicionāli tika saprastas kā atklātas komisiju/komiteju sēdes, kurās iedzīvotāji var piedalīties un tikt uzklausi. Tajā pat laikā respondenti norāda, ka šajā posmā ļoti bieži iztrūkst informācijas par to, kāds lēmums ir pieņemts, kāpēc tāds pieņemts un kāda ir tālākā notikumu gaita.

Raksturojot **lēmumu ieviešanu**, respondenti ir diezgan kritiski, norādot, ka kopumā daļēja informācija ir pieejama, tomēr tā nav sagrupēta, savstarpēji saistīta, bieži ir novecojusi un nesniedz vienkārši uztveramu hronoloģisku pārskatu par lēmuma ieviešanas gaitu.

Pavisam kritiska situācija ir **lēmuma ieviešanas uzraudzības** un **lēmuma pārveides** posmos, kuros pilnībā iztrūkst pat zemākā līmeņa - pilnvērtīgas informācijas sniegšanas.

Tabula Nr.1

LĒMUMU PIENĒMŠANAS PROCESA POSMI						
LĪDZDALĪBAS LĪMENIS	Dienas kārtības veidošana	Projekta veidošana	Lēmuma pieņemšana	Lēmuma ieviešana	Ieviešanas uzraudzība	Lēmuma pārveide
Informācija						
Konsultācijas						
Dialogs						
Partnerība						

¹ Latvijas Pilsoniskā Alianse. *NVO kapitāls* 2010. Rīga, 10-11.lpp.

5. SABIEDRISKĀS APSPRIEŠANAS

Pētījuma laikā respondenti tika lūgti izteikties par sabiedrisko apspriešanu (turpmāk tekstā - SA) organizēšanu Rīgā. Ņemot vērā specifisko respondentu sastāvu, lielākā daļa pētījumu dalībnieku ir apmeklējuši dažādas sabiedriskās apspriešanas. Kā jau iepriekš tika vairākkārtīgi uzsvērts, tāpat kā RD PAD darbībā pēdējo gadu laikā notikušas pozitīvas izmaiņas, arī sabiedrisko apspriešanu organizēšana un norise kļuvusi krietni vien veiksmīgāka un jēgpilnāka.

„Protams, ir jēga. Pa lieliem Latvijas mērogā ir liela jēga. Ir daudz kas panākts. Globāli skatoties, tā jēga kļūst arvien lielāka. Un, ka cilvēki tiešām kļūst aktīvāki. Kaut vai tie „cūku kari” Kurzemē, kuri nupat bija. Par konkrēto tad nu redzēsim, kā būs Gailezera detālplānojumā. Tas ir pēdējais konkrētākais piemērs. Tas Rīgas plānojums nu jau bija laiku atpakaļ. Un es arī nebiju pietiekami aktīva. Varbūt vajadzēja uzrakstīt atkārtotu vēstuli, pastrīdēties, kāpēc kaut kas nav ņemts vērā. Kļūdošāko it kā ņēma vērā.”

Tomēr uz kopējā negatīvo emociju fona un vispārējās neuzticēšanās ietekmē, lielākā daļa respondentu uzskata, ka šie pasākumi tiek organizēti tikai formāli un „ķeksīša” pēc.

„Manuprāt, tās tiek organizētas tikai ķeksītim. Tāpēc es tur pārāk bieži arī neuztuos. Un nav daudz tādu tēmu, kas mani būtu skārušas tieši.”

„Reizēm kaut kas tiek varbūt izmainīts, bet es domāju, ka tas ir ķeksītis tiem darbiniekiem, kas organizē sabiedriskās apspriešanas un naudu par to saņem. Jo vienreiz vienu apspriešanu vadīja Dombura kungs. Es nedomāju, ka viņš par velti to vadīja!”

„Ja gribētu uzzināt pēc būtības, tad viņas (SA) būtu jātaisa mazliet citādāk. Sabiedrisko apspriešanu rezultātā, viņu patiesā motivācija ir ievilkt ķeksīti, ka sabiedrība ir informēta un uzzināts tās viedoklis. Bet pēc būtības mums ir jāizlobē investora vajadzība. Un šis te disbalanss starp investoru un sabiedrības interesēm ir bijis līdz šim un tā ir vecā kultūra.”

Iedzīvotāju skatījumā problēma ir tajā, ka SA tiek uztvertas kā nodeva likumdošanai un iedzīvotājiem, nevis reāla informācijas apmaiņa un labākā risinājuma meklēšana.

„Pēc teritorijas plānošanas likuma, nu likums nosaka, ka ir jānotiek šīm sabiedriskajām apspriedēm konkrētos gadījumos. Kad attīstības plāns tiek veidots, detālplānojums vai IVN – „ietekmes uz vidi” novērtējuma gadījumā vai „stratēģiskā IVN” gadījumā. Bet nekur nav pateikts, atkal tie paustie viedokļi būtu ņemami vērā.”

„Vismaz sabiedrībai ir iespējams iepazīties ar materiāliem par to jautājumu. Uzdot jautājumus tiem veidotājiem. Bet gaisotne nav pārāk labvēlīga produktīvas sarunas veidošanai, jo pamatā ir augstais galds priekšā un iedzīvotāji ir kaut kur lejā. Un attieksmīte ir - „mēs jau zinām!”. Jābūt ar iekšām un zināšanām, lai šajās sanāksmēs tā produktīvi iesaistītos un tā. Labi, ka ir tādas lietas. Atklājumā nonāk un tā. Vai tas, kas tiek pausts un rakstīts šajās sanāksmēs, vai tas tiek ņemts vērā.”

Iedzīvotāji ir gatavi aktīvi piedalīties un iesaistīties SA, tērēt savu laiku, tad, ja ir redzams rezultāts un viņu pūliņi tiek ņemti vērā. Tomēr iepriekšējā pieredze neliecina, ka iedzīvotāju ieguldījumam tiktu pievērsta īpaša uzmanība, tie tiktu pilnvērtīgi izvērtēti un ka viņi būtu spējīgi ko mainīt. Nesaņemot skaidrojumus savu priekšlikumu noraidīšanai, iedzīvotāju motivācija līdždarboties krītas.

„Galvenais, atbilde netiek dota kāpēc kaut kas netiek pieņemts. Tas viss normāli būtu, ja pateiktu, ka mēs pašlaik nevaram realizēt jūsu priekšlikumu, jo naudas nav, vai politisku apsvērumu dēļ. Tā nav atbilde. Vispār jau parasti mums atbildes nav uz jautājumiem. Parasti ir atbildes, ka – „paldies, jūsu domas tiks apkopotas, ieliktas pielikumā.”

„Cilvēki baidās no oficializēšanas, viņi baidās, ka ar savu pieticīgo viedoklīti, tik un tā viņos neviens neklausīsies. Tas ir tas, ko pirms tam es teicu, ka varētu to apkopojumu uztaisīt. Man liekas, ka tas arī kaut kādā mērā varētu palīdzēt, jo cilvēkiem nav ticības, ka tas viņu parakstiņš kaut ko mainīs. Prese visu laiku izceļ skandālus, kur nav ņemts vērā. Bet tur kur ir pozitīvās, tās pārsvarā parādās namu pārvalžu avīzēs, bet lielajā presē tas nenonāk.”

Sarežģītās, grūti izsekojamās procedūras, atkārtota un atkārtota projektu apspriešana, kādā brīdī iedzīvotājiem sāk šķist aizdomīga. Sākotnēji aktīvie iedzīvotāji, ar katru nākamo parakstu vākšanas reizi kļūst mazāk aktīvi, galu galā zaudējot interesei par projektu.

„Labi, bet problēma ir atkal pie lēmumu pieņemšanas. Viņas (SA) ir apmeklētas, ja tas interesē. Pašas viņas (SA) ir labas, bet problēma, vai tad ņems tos lēmumus vērā vai nē. Var jau visi noprotēt, bet problēma ir tā, ka viens izdomās un neņem vērā. Bolderājā piecas vai sešas reizes vāca parakstus pret to termināli. Un ne jau divus tūkstošus. Tur bija trīspadsmit un četrpadsmit tūkstoši. Tie cilvēki jau tiek nogurdināti. Viņi saka, cik tad reizu var piedalīties? Dažkārt, ja grib iedzīvotājiem neizdevīgus projektus izbīdīt, tad ņem kā teikt, kamēr viņiem apniks.”

Tāpat respondenti norāda, ka šobrīd SA ir ļoti emocionālas, jo iedzīvotāji parasti nāk uz tām aizstāvēt savas intereses, nevis meklēt kompromisu. Tādēļ atsevišķos gadījumos pilnvērtīgs rezultāts nav sagaidāms, jo iedzīvotāju mērķis ir „nosargāt”, nevis vienoties par projektu.

„Esmu piedalījies. Viņas (SA) notiek kaut kādā tur pēdējā brīdī, kad viss jau ir nolemts. Iedzīvotāji sanāk riktīgi jau nikni, sašūmējušies, stāv ar „izbāztiem durkļiem no zobenu makstīm”. Viens tur varbūt ir no Rīgas domes, otrs varbūt pārstāvis vai investors vai arhitekts. Bet viņiem ir viss viens, ja godīgi.”

„Nu briesmīgi tas ir īstenībā. Tāpēc, ka tās sabiedriskās apspriešanās, parasti attiecas uz mūsu teritoriju. Tās ir skarbas sabiedriskās apspriešanas. Tāpēc, ka katra no viņām ir bijusi par tēmu „ko vēl mēs jums noņemsim”.”

Negatīvu priekšstatu par SA veido dažādi mēģinājumi noklusēt informāciju, izdarīt kaut ko iedzīvotājiem aiz muguras. Iedzīvotāji skaidrojot situāciju, paši meklē skaidrojumus un ieinteresētās puses, „zīmē sazvērēstības” teorijas. Un tā, kā agri vai vēlu, iedzīvotāji ierauga pieņemto lēmumu sekas, par kurām nav iepriekš bijuši informēti, tie zaudē uzticību un vēlmi sadarboties ar RD struktūrām un investoriem turpmāk.

„Dažreiz arī tās personas, kas ir no domes puses, gan no investoru puses ir vieni un tie paši. Līdz ar to viņiem vienaldzīgi ir tas. Es domāju, ka galvenais ir naudas investora spiediens. Un nav izdevies līdz šim to sabalansēt vai apturēt.”

5.1. Informācijas saņemšana

Lai arī RD PAD sniedz informāciju un mājas lapā ir pieejama informācija par SA notikšanu, biežāk informācija tiek iegūta un nodota neformālo sakaru ceļā. Tas lielā mērā skaidrojams ar to, ka iedzīvotāji neuzticas RD PAD departamenta godaprātam un paši seko līdzi, meklē informāciju par iespējamajām SA, kas varētu skart viņu intereses. Aktīvākajiem apkaimju pārstāvjiem raksturīga solidaritāte un zinot „kaimiņa” sāpīgos punktus, informācija tiek uztverta un nodota tālāk arī par citās apkaimēs notiekošajām SA.

„Tie ir neformālie sakari par laimi, kuri darbojas. Un tad pārsūta viens otram, un tā mēs arī viens otru satracinām, kad vajag. Oficiālais ceļš ir, kad publicē mājas lapā. Atliek tikai kādam pasekot līdzi. Vienalga, vai tas ir apkaimes aktīvistis. Manuprāt, to publisko informāciju par sabiedriskajām apspriešanām internetā ir diezgan viegli atrast!”

RD PAD mājas lapā esošā informācija ir pieejama un to izmanto galvenokārt tikai tie iedzīvotāji, kas aktīvi iesaistīti savas apkaimes dzīvē, savukārt līdz „vidējam” rīdziniekam šāda informācija nenonāk. Skaļāku projektu gadījumā, iedzīvotāji par SA uzzina no dažādiem masu mediju sižetiem un preses izdevumiem.

Izsakot priekšlikumus kā vislabāk saņemt jaunumus, respondenti uzsver nepieciešamību informāciju grupēt pa apkaimēm. Šobrīd ir grūti izsekot visam informācijas apjomam, kas tiek piegādāts no RD PAD, līdz ar to informācijas plūsmā var nepamanīt interesējošos jautājumus.

Pēc atsevišķu respondentu domām, par labu un modernu risinājumu tiek atzīta informācijas sniegšana jaunajos sociālajos medijos. Tomēr nevar aizmirst, ka tas ir vairāk orientēts uz ekonomiski aktīvo pilsētnieku daļu, kam ir pieeja internetam un tādējādi tiek aizmirstas citas iedzīvotāju grupas. Informācija varētu tikt izvietota veikalos, publiskajās telpās, atkārtoti izskan viedoklis par drukāta izdevuma nepieciešamību.

„Es jau nezinu arī tik labi apkaimju mājas lapas. Varbūt, ka var pilnveidot un uzskatāmāk parādīt internetā, ka ir kaut kāda avīze. Ka ir kaut kā sagrupēts pa apkaimēm, vai vienkārši visas aktuālās sabiedriskās apspriešanas. Veikalos vēl varēti izkarināt informatīvu plakātu.”

„Formāli jau tās prasības ievēro - iesprauž tāfeli tajā objektā, ieliek informāciju internetā, ieliek arī Vēstnesī, kā prasa. Un vēl tajā iedzīvotāju forumā. Mums radās atskārsme, ka katrai pašvaldībai normatīvi prasa izdot savu informatīvo izdevumu. Jo, piemēram, Krimuldas novads kaut ko izdod un Tērvetes novads izdod pavisam regulāri. Rīgā varbūt ir grūti un tā informācija ir gūzmām. Varbūt nevajag drukātu, bet svarīgāko var drukāt ik pa laikam. Rīgā jau tie apjomi ir milzīgi. Varbūt nemest katrā pastkastītē, bet kaut kādu lielformāta, tiešām Maxima pie reklāmām, pie loga pielīmē. Vai bibliotēkā? Pieturā piemēram. Kaut ko tādu lai būtu mākslinieciski atraktīvi un pietiekami aktuāli. Pieturā jau nu gan izlasītu.”

„Es gribētu teikt, ka man vajadzētu saņemt tā, kā man ir ērti. Man var būt ļoti dažādi. Es, ja man vajag zināt kādas apspriešanas veic departamentā, sekoju twitter(ī). Viņiem ir šie twitter konti. Viņi sāk saprast, ka tas ir rupors uz tādiem cilvēkiem, kas ir tādi „urķi”, seko informācijai un grib piekasināties. Bet tai pašā laikā viņi neizmanto šo te instrumentu, kas ir ideāls un bezmaksas, lai uzzinātu, ko iedzīvotāji domā. Kāpēc lai apspriešanā nebūtu jautājums – „ko domā par to un to projektu”. Links uz vietu. Neko tas nemaksā. Ļoti daudzi uzņēmumi, kas taupa naudu un grib rezultātu, to pašu twitter izmanto.”

5.2.Sabiedrisko apspriešanu organizēšana

Izvērtējot SA tehnisko organizēšanu un pieejamību, respondenti kopumā ir apmierināti ar notikšanas formu, vietu, iespēju vērot un ierakstīt apspriešanas internetā. Atsevišķos gadījumos ir pretenzijas par šaurību vai novēloto informāciju. Organizējot pasākumus respondenti iesaka ņemt vērā iedzīvotāju reālās iespējas ierasties uz apspriešanām pēc darba.

„Apspriešanas, kā apspriešanas. Rīgas domē, tas ko organizē Rātsnamā, ko translē internetā un ko var apskatīties arhīvā, manuprāt, ideāli. Un tieši tā vērtība, ka viss tiek ierakstīts. Un ka neviens nevar solīt to, ko pēc tam viņš var teikt, ka nav pateicis. Tas publiskums, tā translācija un ierakstīšana, tehniski liekas ļoti

pozitīvi. Tāpat pie mikroфона var uzdot jautājumus. Tavus paša jautājumus arī ieraksta. Pēc tam var pajautāt: „Re, ko toreiz teicu un kāpēc tas nav ņemts vērā?” Ja tas ir kaut kas tik kļiedzošs, par ko ir jāstāv un jākrīt. Ir jāsaprot, ka savas intereses nekad jau neizbēdīsi pilnībā cauri. Var izteikt viedokli un paklausīties, ko citi par to domā. Cik nu es esmu bijusi pāris reizes, tas ko organizē departaments Rātsnamā, tā atmosfēra ir patīkama.”

„Laiki arī varētu būt saprātīgi, jo, manuprāt, bija vai nu piecos vai sešos. Man jau nav jāstrādā valsts darbā, tāpēc tas darba režīms daudz brīvāks. Kaut arī nav liecies, ka tie laiki ir nesakarīgi un nevar tikt.”

Iedzīvotāji ieteica biežāk un aktīvāk SA iesaistīt investoru pārstāvjus. Pretējā gadījumā šobrīd veidojas situācijas, ka SA laikā RD PAD pārstāv un aizstāv investoru intereses, kamēr iedzīvotāji sagaida, ka departamenta speciālisti būs pilsētnieku aizstāvji. Vai arī piesaistīt neitrālu vadītāju, kas objektīvi un bezkaislīgi varētu organizēt SA procedūru un sekot līdzī notikumu izmaiņām un procesa attīstībai uz priekšu un publiskot to.

„Arī varbūt ir problēma, ka sabiedrisko apspriešanu vada pati Rīgas dome. Visu to dara tas pats departaments, kas to plāno. Varētu veidot atsevišķu vienību, kas atbildētu tikai par tādu neatkarīgāku iedzīgli, kas strādātu ar šiem jautājumiem. Kas gādātu, lai arī atbildes būtu uz tiem jautājumiem, kas tiek uzdotas. Tad, lai ir prasība no Prinča kunga, vai no kāda cita kunga, lai tad atbild, kāpēc šī prasība netiek ņemta vērā.”

5.3.Sabiedriskās apspriešanas procedūra no juridiskā viedokļa

Kā liecina respondentu pieredze SA tiek organizēta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un pārkāpumu nav, tomēr procedūra šķiet diezgan formāla un smagnēja, vienkāršajam iedzīvotājam nesaprotama un grūti izsekojama.

„Es pieļauju, ka gan jau likumdošanai viņi pāri nekāpj. Tur ir pārāk lielas likmes, lai varētu ar tādu lietu kā likums riskēt. Tā būtība tā kā vairāk ir formāla. Es tikai zinu, ka ir noteikti posmi projektēšanā, kuri ir jāiziet un jāapstiprina ar sabiedrisko apspriešanu. Tiek izsludināts šis process vai nu Latvijas Vēstnesī vai kādā citā medijā. Tad sanāk daži pensionāri, kuri izpauž savu viedokli, kurš nebūt nav tāds, kā to izpaustu organizēti no sabiedrības. Līdz ar to formāli arī tas process ir noslēdzies.”

„Mums Latvijā visas procedūras ir smagnējas. Man liekas, ka cilvēki arī no tā tieši baidās, ka tas viss notiek lēni. Un kamēr viņu viedokļi būs apkopot, viss jau vienalga būs nolemts.”

Pētījuma dalībnieki minēja atsevišķus ieteikumus procedūras uzlabošanai:

- Patiesa interese un iedziļināšanās iedzīvotāju vajadzībās.

„Ja kāds pēc būtības grib uzzināt sabiedrības viedokli, tad ir jāiet pie sabiedrības un jājautā, nevis jāgaida, kad viņa atnāks un izteiksies. Un tā ir būtiska starpība.”

„Informāciju ir tā jāpasniedz, lai cilvēks saprot. Un, protams, domes departamentam tas ir milzīgs papildus darbs un nespecifisks priekš viņu darbības. Ja viņš nodarbojas ar makro pilsētībūvniecību, tad tur tās skudras pa apakšu viņiem neinteresē. Un pēkšņi tām skudrām jāsāk skaidrot un pieskaņot viņu funkcionāriem. Tad baigi grūti paliek.”

- Informēt sabiedrību, kas reāli no priekšlikumiem ir ņemts vērā, kas nav, ļoti būtiska iedzīvotājiem ir atpakaļ saite un noraidījuma iemesli.
- Pozitīvās prakses popularizēšana.

„Cilvēki baidās. Domā, nu ko es tur. Rīgas domei visas sēdes ir atklātas. Cilvēki var iet, bet viņi neiet. Viņi baidās. Tur sēž deputāti uzvalkos. Nu ko es tur iešu tāds parasts? Bet, ja viņiem parādītu vizuālo materiālu, kā tas notiek, ka tur cilvēki var tiešām iet un brīvi runāt par savām lietām un tamlīdzīgi. Varbūt tas kaut ko mainītu. Tie cilvēki it kā baidās ielīst tajā oficiālajā pasaulē. Uzskata, ka viņi var ne tā pateikt kaut ko.”

- SA organizēšana interneta vidē.

„Es varu atbildēt par vienu vai otru lietu, pat nemaz neaizejot uz apspriešanu. Daudz labāka apspriešana būtu, ja varētu mēneša laikā iedot informāciju internetā par to vai šito. Tad atkal ir ļoti būtisks jautājums, kā jūs izklāstiet šo te projektu iedzīvotājiem.”

„Es redzu ļoti labi redzu, kā dažādas lietas vienkāršot internetā. Bet internets tā ir trešdaļa, varbūt puse Rīgas. Tajos guļamrajonos, kur trūkst iniciatīvas, internets tur ir, bet tik un tā ne visiem un ne visi viņu lieto informācijas iegūšanai. Daudzi lieto pilnīgi citiem mērķiem, informācijas plūsma līdz viņiem vienalga apraujas.”

- Atkārtoti apspriežot projektus, neprasīt atkārtotu iedzīvotāju parakstu vākšanu.
- Iesaistīt iedzīvotājus, dodoties un apspriežot situāciju dabā.

„Pasākums varētu būt paredzēts kā skatīšanās dabā. Ir gadījumi, ka pēc sanāksmēm notiek nākošais solis. Iedzīvotājus aicina un iet pat dabā skatīties kopā peldvietu.”

- Nodrošināt informācijas piegādi interesentiem par tālāko procesa gaitu un situācijas attīstību.

„Mums atsūtīja atbildi, ar - „paldies, saņemts! Aizsūtījām detālplānojuma izstrādātājiem, tiks pievienots materiāliem. Sekojiet līdzi, kāda būs nākošā redakcija”. Un tagad mums ir uzmanīgi jāseko līdzi bez maz domes darba kārtībai. Un jāseko līdzi tām informācijām mājas lapā, kas tad tur tālāk notiek? Te varbūt varētu departaments piestrādāt. Vides klubs jau rakstīja, lai informē par projekta tālāko virzību un procedūru. Viņi uzrakstīja: „Sekojiet līdzi jaunajai redakcijai”. Pēc tās vēstules radās iespaids, ka viņi nesūtīs vēl vienu vēstuli ar teikumu: „Re kur ir nākošā redakcija, lasiet un dome skatīs tad un tad.” Katram, kurš varbūt ir pilnmēnesī uzrakstījis ērcīgu vēstuli, nevajag, jo tās vēstules ir simtiem un tas prasa resursus. Bet, ja tā ir juridiska organizācija, vai nevalstiska organizācija, vai iedzīvotāji, kur nav viens paraksts, bet desmit, vai simts, būtu ļoti solīdi painformēt, kas notiek tālāk.”

- Pieņemot lēmumus, stingrāk izturēties pret iepriekš sodītajiem uzņēmējiem.

„Vai tas pats Hesburger, viņš ir nelikumīgi nocirtis Ulmaņa ozolus. Pirms diviem mēnešiem, Vienības gatvē. Viņi uzlika divsimts vai trīssimts latu sodu, tā kā Nestei vai Statoilam. Kāpēc dome nevar uzlikt lēmumu - „ziniet puīši, jūs te pirms trijiem gadiem sagrēkojāties un nedabūsiet vairs šajā pilsētā atļauju”. Arī tādām Trestoil, kas degvielas tirdzniecības firmai ir astoņsimts latu naudas sods? Labi tantei Mildai, kura būs nocirtusi nelikumīgi ozolu, tas būs šausmīgs cipars.”

5.4.iedzīvotāju līdzdalības potenciāla novērtējums RD veidotās darba grupās

Komentējot savu un iedzīvotāju gatavību līdztarboties un iesaistīties dažādās darba grupās, kas izstrādātu koncepcijas, sagatavotu projektus, respondenti bija vienprātis, ka šī iniciatīva lielā mērā ir noplakusi.

Ja sākotnēji iedzīvotāji labprāt un ar aizrautību ir mēģinājuši izteikt savus viedokļus un līdzcīvēties, tad nesaņemot emocionālo gandarījumu, bet drīzāk pat kritiku, aktivitātes izrāda tikai krīzes situācijās.

„Esmu darījis un sapratis, ka maisos pa kājām. Mums par Vecrīgas satiksmes risinājumiem bija četri vai pieci dokumenti, kurus mēs izstrādājām dažādās Vecrīgas biedrības attīstības fāzēs. Beigās aizgājām pie Dolgopolova un teicām, ka gribam iekļauties procesā, ienesot savu artavu visā, ko jūs dariet. Mums skaidri norādīja, ka būs ekspertu komisija, kura sastāvēs tikai no ierēdņiem. Neviens sabiedrības pārstāvis nebūs. Un ka mēs varam atnest savu mapīti noteiktā laikā un vietā un mūsu priekšlikumus izskatīs. Mēs to izdarījām, bet man nav ilūziju par to, neesmu optimistisks par to.”

Tāpat aptaujātie pilsētnieki, runājot par šķēršļiem, norāda uz tradicionālo laika trūkumu, situācijas neizpratni, savu neprofesionalitāti. Tomēr par būtiskāko šķēršli iedzīvotāji uzskata RD ierēdņu intereses trūkumu par iedzīvotāju viedokļiem. Šobrīd trūkst pozitīvu piemēru, kuros iedzīvotāji redzētu, ka viņiem ir reālās ietekmes iespējas un ka viņu „darbs un laiks nav nomests zemē”.

„Nu nezinu, gatavi viena daļa droši vien, ka būtu. Bet no tiem vienai daļai varētu atklāties, ka ir bērns ģimenē, darbs, savs projekts un ka vienkārši pietrūkst laika. Nevalstisko organizāciju darbs jau ir liela daļa darbs ārpus saviem darbiem. Pašam svilst termiņš savam projektam, bet interese es domāju, ka būtu. Varētu mēģināt piesaistīt, vai atsūtīt melnrakstus komentēšanai, vai uzaicināt uz kādu prāta vētru.”

6. MOTIVĀCIJA IEDZĪVOTĀJU LĪDZDALĪBAI

Aptaujājot respondentus par personīgo pieredzi un motivāciju iesaistīties NVO un sabiedriskajās aktivitātēs, tradicionāli par iemeslu tiek minēta kāda personiska vai kopēja interese, kas tiešā veidā skar iedzīvotāja dzīvesvietu, vērtības un vajadzības. Diemžēl vairākumā gadījumu motivācija ir bāzēta uz negatīvu emociju un problēmu esamību, „cīņa pret” ir likusi apvienoties, iesaistīties aktivitātēs un rīkoties.

„Parasti ir sākums, ir problēma. Ir bijis zināms pacēlums un tagad ir tāda, kā paģiru sajūta. Problēma ir tā, kas cilvēkus apvieno. Mēs viegli apvienojamies pret kaut ko, tas mums sanāk. Lai apvienotos par kaut ko, tas jau ir grūtāk.”

„Tajā brīdī, kad reāli no apkaimēm nāca darbība, viņa pamats ir bijis negatīvais, man liekas. Tas iesākums ir bijis, tā izpratne par to, ka jebkurā gadījumā process notiek, apkaimes aktivizējas. Bet viņas aktivizējas izejot no negatīvās pieredzes, tā kā pret darbība.”

Kā pozitīvs piemērs cilvēku motivēšanai, tiek minētas aktivitātes apkaimēs, kas aptverot nelielu, saistītu iedzīvotāju un teritorijas daļu, liek justies *piederīgākiem* konkrētai vietai, situācijai un problēmai. Attiecīgi iedzīvotāji kļūst ieinteresētāki par notiekošo, kas savukārt modina atbildības sajūtu un vēlēšanos līdzcīvēties.

„Ar apkaimi - tas ir veids, kā varētu ieinteresēt. Tāpat kā ar to ielu, kas iet gar Daugavmalu, tur var cilvēki iet satikties. Tie tuvāk dzīvojošie tāpat tur var doties, jo viņi tur iet ar suni pastaigāties. Tādā veidā var veicināt šo visu.”

„Par tām apkaimēm. Vai ir milzīga nepieciešamība ļoti daudz iesaistīt, tā kā uz masu iziet? Bet, lai ir pietiekami kvalitatīvi, ne tik ļoti masveidīgi. Lai tos aktīvākos kaut kā aptvertu.”

„Es domāju, ka tas darbs jau tiek veikts un viņš ir jāturpina. Manuprāt, lokālākas apspriešanas, apkaimju, tāda veida iniciatīvas ir pozitīvas, jo tas vairāk liek justies, ka tas notiek pie tavas mājas un ka tu arī esi gatavs kaut ko darīt.”

Runājot par respondentu personīgo pieredzi, iezīmējas arī tāds svarīgs faktors, kā citu pozitīvais piemērs. Citu iedzīvotāju sasniegumi, ir tas, kas iedrošina aktīvi līdzcīvēties sabiedriskās dzīves norisēs.

„Pa īstam pozitīvais piemērs. Kā es pats savā laikā iesaistījos, bija tas, ka mani tas viss neinteresēja. Tad kad sāka interesēt, es vienalga nesapratu kā tas notiek un mani vienkārši pierunāja iesaistīties svešā projektā. Un pēc tam es sāku veidot savējos. Tas ir lipīgais pozitīvais piemērs, ka es iesaistījos kaut kur pat attālu, bet es redzēju, ka kaut kas tiešām notiek. Jo sākumā bija ārkārtīgi grūti pārvarēt, tas ko es iepriekš runāju, tās sociālās bailes vai kā. Ka es iešu tur, kur par mani pasmiesies, atmetīs atpakaļ manas domas un kur neviens neklausīsies.”

Lai arī iedzīvotāji ir nedaudz skeptiski pret RD PAD noteikto apkaimju veidošanas shēmu „no augšas”, tomēr kopumā šī ideja vietējo centru attīstībai tiek vērtēta pozitīvi. Tieši cilvēku aktivitātes veicināšana tuvāk dzīvesvietai uzrunā iedzīvotājus un motivē līdzcīvēties dažādos pasākumos. Tomēr šis, šobrīd brīvprātīgo darbs būtu ļoti jāatbalsta, jo iedzīvotājiem ir nepieciešamas telpas, kur pulcēties, resursi informācijas izplatīšanai utml. Tāpat iedzīvotāji saskaras ar dažādām birokrātiskām procedūrām, kas jāveic, lai varētu organizēt vietējos pasākumus, grāmatvedības vešana, papildus maksas un nodevas.

„Mums bija vēl trakāk. Mums bija tautasdziesmas un Imanta Kalniņa dziesmu dziedāšana pie ugunsкура. Mums bija viens puisis ar ģitāru, nu lai cilvēki neizklīst. Un tad piezvanīja no Autortiesību aģentūras un teica, ka ir jāmaksā, kaut kādus

simts latus. Mēs esot ielikuši Rīgas domes mājas lapā un tā ir oficiāli, un mums ir jāmaksā tā nodeva par to, ka mēs paši dziedam!”

„Kāpēc iedzīvotājiem obligāti ir jāsavienojas kaut kādā organizācijā, jo projektu var iesniegt juridiski reģistrēta organizācija?”

„Tur bija vietējo zvejnieku kolhoza muzejs. Tur bija vecs vīrs entuziasts, kas bija visu padomju laiku tur nostrādājis. Jā viņam piešķīra projektu, bet tas cilvēks ir vecs vīrs. Viņš nesaprot, kas tā projekta atskaite. Viņš saka: „Nopirku zābakus”. Kur čeks? Nav. Samaksāja par telefonu - nu, pat čeka nav. Bet tajā pašā laikā viņš ir izdarījis tik daudz! Var būt, ka nevajag no viņa prasīt, bet varbūt tad izsniedziet tur viņam zābakiem. Un viņš nogura un pārdeva tālāk. Un tie jaunie īpašnieki par šādu lietu neinteresējas vairāk. Žēl.”

Lai motivētu citus iedzīvotājus iesaistīties sabiedriskajās aktivitātēs, NVO aktīvisti izsaka vairākus priekšlikumus:

- Pozitīvo piemēru, prakses izcelšana, popularizēšana.

„Ideālais variants ir, ka būtu jāstrādā, bet praktiskais- nezinu.. Varbūt vajadzētu nolaisties līdz tādām līmenim, ko dara mērķaķīši. Mērķaķīši atkārto to, ko dara citi mērķaķīši. Varbūt vajag šīs publiskās apspriešanas filmēt un kaut kur rādīt kā tas notiek, ka cilvēki var reāli kaut ko ietekmēt.”

- Izskan ieteikums uzrunāt iedzīvotājus personīgāk, vienkāršāk.

„Ja ir kaut kādas konkrētākas lietas un to cilvēku var konkrētāk uzrunāt, piemēram, kāpņu telpā uzlīmē - nu tā mēs plānojam pārbīdīt pieturu, ko jūs domājat par konkrētās pieturas pārbīdīšanu? Nevis kaut kāds paziņojums, par kaut kādu detālpilnojomu, par kaut ko, kaut kur, es pat nezinu ne adreses. Bet ja man tā vienkārši pasaka, kas ir un paprasa to videoklipu, kopā ar tiem pozitīvajiem piemēriem. Zinot, ka tavs viedoklis neko neietekmēs, tu jau arī nekur neej un nedaries.”

„Es domāju, ka tur ir jābūt tādai vēlmei. Un no Rīgas domes puses ir jābūt pirmajai pretimnākšanai. Kaut kādai draudzībai. Viņiem no spēka pozīcijas ir jābūt gudrākiem, ka no iedzīvotāju puses gaidīt milzīgu atsaucību, ticību tam nevar. Ja tas tiek pierādīts, kaut mazu kaut ko ieguldot, tad to var izdarīt.”

- Iespēja iedzīvotājus informēt par apkaimē notiekošajām sabiedriskajām aktivitātēm.

„Tā sakot, ja visi par to zina, tad atbildība ir pašu rokās. Un tas, man liekas, arī aktivizēs cilvēkus, ka viņi būs dzirdējuši, ka kaimiņi ir bijuši uz vienu sanākumi un pateikuši - mums tas priekšlikums tā un tā. Pilsētai kaut vai jutušies piederīgi, tam procesam. Tas man liekas tā arī notiks, nevar nevienu piespiest piedalīties. Un vienkārši pozitīvā pieredze un iespēja ietekmēt savu dzīvi pašam.”

„Protams, kādu lielu projektu, tā, kā Ziemeļu šķērsrojums- ir jādomā par daudz skaidrāku informācijas sniegšanu. Tur bija jāskaidro un jāapraksta viss. Nezinu man ir jāsniedz kaut kāda ļoti plaša skaidrojoša informācija. Patiesībā par to es šobrīd esmu dzirdējusi tikai vienu „Krustpunktu” raidījumu, kur man pašai lūdza komentēt. Nekas cits par to arī nav bijis. Un tur tie viedokļi par to izskanēja dažādi, un kāpēc, un kas, un ko tas nozīmē.”

- Kā informācijas nesējus sabiedrībai, respondenti iesaka izmantot plašas saziņas līdzekļus - presi, radio, televīziju, izveidot Rīgas pilsētas informatīvo lapu jeb laikrakstu.

„Rīgā varbūt ir grūti un tā informācija ir gūzmām. Varbūt nevajag drukātu. Bet svarīgāko var drukāt ik pa laikam. Rīgā jau tie apjomi ir milzīgi. Varbūt nemest katrā pastkastītē, bet kaut kādu lielformāta. Tiešām Maximā pie reklāmām, pie

loga pielīmē, vai bibliotēkā. Pieturā piemēram. Kaut ko tādu lai būtu mākslinieciski atraktīvi un pietiekami aktuāli. Pieturā jau nu gan izlasītu.”

„Latvijas Vēstnesis neatrisina šo visu. Un tā informācija, ka vienkārši tiek strādāts kaut kāds detālplānojums, varētu nebūt pietiekami, ja īsumā nav aprakstīts par ko būs šis stāsts. Bet es zinu, ka ir Mārcis Rubenis. Viņam ir tā ideja, kas varētu palīdzēt jauniem un aktīviem cilvēkiem iesaistīties. Tāda interaktīva Rīgas karte, kur arī, it kā starpā, būtu tā teritorijas plānošana un būvniecība iekšā.”

„Ja departaments cenšas attīstīt apkaimi, varbūt mēģināt šādas, tas gan prasa lielus resursus, piemēram, katrai apkaimei vai katram apkaimju blokam atsevišķu informatīvo biļetenu. Kas tajā tieši teritorijā ir noticis. Tas varētu sekmēt cilvēku iesaistīšanos. Viņš jūt, ka, piemēram, viņa rajonā ir bijušas labas iniciatīvas, kas ir ņemtas vērā. Tas nozīmē, ka ir vērts un jādara.”

- Kā vienu no veidiem, lai ieinteresētu iedzīvotājus kļūt aktīvākiem, kāds respondents piedāvā apsvērt ideju Rīgā ieviest kartēšanas sistēmu.

„Otrs, man ir vēl tāds projekts prātā - tā pati kartēšana. To var izpildīt ārpus interneta vides - ar uzlīmēm. Teiksim noteiktās vietās pilsētā cilvēki var saņemt uzlīmes. Vai aizsūtīt tiešo pastu visiem iedzīvotājam - katram trīs uzlīmītes. Uzlīmītē būtu balts laukums, kur uzrakstīt, ko tu gribētu. Un aiziet un pielikt tajā vietā, kur tu gribi, lai kaut kas mainās. Pieļauju, ka viena daļa arī uzlīmētu. Viņas ir jāuztaisa tā, lai pēc tam varētu notīrīt. Tas ir veids, kā dabūt viedokli par noteiktām vietām. Tā varētu konstatēt problēmvietas, kuru ir patiešām daudz.”

- Dažādu lokālu svētku, sanāksšanu un pasākumu rīkošana apkaimēs, māju pagalmos un NVO aktīvistu iniciatīvu atbalstīšana no RD PAD.

„Strādājot. Ja būs tie Meldru ielas svētki - cilvēki atnāks, kāds iesaistīsies.”

„Būs rekonstruēta Ziemeļblāzma, jāriko kādas tikšanās, pasākumi. Kāds padomās, ka varbūt arī varētu.”

- Ņemot vērā citu valstu pieredzi, izmantot jau izstrādātus veidus - iesaistot sabiedrību dažādu nelielu darbu veikšanā.

„Piemēram, Lielbritānijā ir izstrādātas visdažādākās formas, kā sabiedrību iesaistīt un motivēt. Tieši uzdodot vienkāršus, mazus darbiņus. Kā ar bērniem. Šo klucīti ieliec tur un šo klucīti tur. Viņš izdara un tad tiek paslavēts. Tā ir jāprot rīkoties ar sabiedrību. Nevar sagaidīt, ka tantiņa, vai cilvēks, kas ir iekšā citā problemātikā, ka viņš sāks profesionāli diskutiju.”

- Aktīva skolu jauniešu ieinteresēšana, izglītojot par savas apkaimes vēsturi, iesaistot apkārtnes sakopšanā, projektu veidošanā.

„Ar bērniem ir jāstrādā. Man bija klase. Es viņus Dombrovska kapu kopt vedu brīvdienā. Viņi teica, ka nevarot viņus piespiest. Tie, kas atnāca, viņiem bija interesanti, jo es visu stāstīju. Viņi tad atnāk uz skolu un stāsta, cik viņiem ir forši bijis. Pienāk nākamais rudens. Es jau esmu aizmirsusi, bet viņi saka: „kad tad mēs tās lapas iesim grābt?” Tikai tā ieinteresēt un sākt ar jauniešiem.”

„...vai skolās taisot projektus. Ar klasi izmēģinot šos scenārijus, jo tur var vieglāk vienkopus sasniegt vairāk cilvēkus. Un tie bērni jau arī aiznesīs to informāciju vecākiem. Vai caur interešu klubiem, kur kaut kas notiek, arī laist šo informāciju. Bet es domāju, tur jābūt fokusētai tai vēlmei - kāpēc.”

- Vairāki runātāji norādīja uz pietiekami biežu sabiedrisko aktivitāšu trūkumu, kas kavē iedzīvotāju motivācijai iesaistīties.

„Nevar gribēt uztaisīt kaut kādus pilsētas svētkus vienreiz gadā un gribēt lai viņi visi sadarbojas, un viss notiek. Tam ir jābūt kaut kādam pastāvīgam, nemitīgam

procesam. Bet ir jābūt tai vietai un kaut kādiem atsevišķiem ieinteresētiem cilvēkiem.”

„Atnākuši uz to vēlēšanu iecirkni parakstīties, viņi man stāsta par to, ka viņi te dzīvo dažus gadus. Ka nevienu te nepazīst, bet viņi ļoti labprāt gribētu kaut kādā veidā komunicēt. Bet viņiem nav kur, nav kā.”

- Kā traucējošu faktoru, runātāji min arī iedzīvotāju personīgās bailes tikt nepieņemtām, nesaprastām, kas lielā mērā saistās ar iedzīvotāju līdzdalības kultūras trūkumu sabiedrībā.

„Cilvēki baidās no oficializēšanas. Viņi baidās, ka ar savu pieticīgo viedoklīti, tik un tā viņos neviens neklausīsies.”

„Man liekas, ka cilvēki arī no tā tieši baidās, ka tas viss notiek lēni. Kamēr viņu viedokļi būs apkopotī, viss jau vienai būs nolemts.”

- Pēdējā laikā notikusī iedzīvotāju mobilitāte, mainot dzīvesvietu, ir vēl viens iemesls, kāpēc iedzīvotāji nejūtas tuvi un piederīgi kādai noteiktai teritorijai. Līdz ar to, arī nav atbildīgi par tur notiekošo.

„Es to vienu apkaimi esmu redzējusi - tas laukums „maskačkā”. Bet es pati neesmu iesaistījusies aktīvi. Man kaut kā droši vien ir problēma asociēt sevi ar Ķengaragu, kur es dzīvoju.”

7. KOMPROMISI

Ar kompromisu, respondenti izprot vienota kopsaucēja atrašanu starp iedzīvotājiem, investoriem un RD PAD būtiskos jautājumos, kas skar iedzīvotāju dzīvesvietas kvalitāti un investoru biznesa intereses. Pie tam iedzīvotāji sagaida, ka šādi kompromisi tiks piedāvāti no investoru puses.

„Kas ir kompromiss? Kurš kuram piekāpjas? Nu, ja viņiem ierāda līdztarbošanu. Mums jau bieži vien nekompensē, tas nav tikai pašvaldības līmenī, bet arī valsts līmenī. Jā, arī Eiropā bieži vien pie dabas lieguma kaut ko uzbūvē. Bet ir obligāti tie kompensējošie mehānismi. Vai nu viņš tur uztur kādu citu teritoriju, vai tiem pašiem iedzīvotājiem kaut ko tur kompensē. Ja mums vajag tur ostu, ja tiem cilvēkiem ir māja divdesmit metru attālumā no tā dzelzceļa, viņa sāk plaisāt. No otras puses es saprotu, nav naudas, bet tiem cilvēkiem neko līgā nepiedāvā. Viņiem tik tur attīstīs.”

Kā iespējamo kompromisu tādu lēmumu pieņemšanā, kas būtiski apdraud vai pasliktina iedzīvotāju dzīvesvietas kvalitāti, iedzīvotāji min dažādu kompensāciju saņemšanu. Piemēram, citas, līdztarbošanas dzīvojamās platības ierādīšanu, dažādu atpūtas objektu izveidošana, vietējo mākslas skolu atbalstīšana. Jāpiezīmē, ka iedzīvotāji savās vēlmēs ir pat ļoti pieticīgi, lūdzot sakārtot minimālos sadzīviskos jautājumus – nodrošinot slēgtu kravu pārkraušanu, aizsargsienu būvniecību, gaisa filtru izmantošanu, palīdzību teritorijas sakārtošanā un uzturēšanā.

„Nu mums ir, piemēram, dabas teritorija mēs zinām, ka mums vajag bērnu laukumu vai sporta laukumu. Un tad mēs piekrītam, ka mēs ziedojam kaut kādu dabas teritoriju, lai mums būtu citam mērķim.”

„...lai tad mums kaut kas ir labāks, nekā citos rajonos. Tas jau nu gan būtu pavisam vienkārši. Ja viņiem pasliktina dzīves apstākļus, tajā pašā Kundziņsalā, lai viņi uztaisa kaut ko citu, labāku, nevis iegulda centrā. Atkal iegulda tūrisma centrā, slidotavā, vai slidkalniņu uztaisa. Tad ierīkojiet slidkalniņu, slidotavu Bolderājā. Un tas ir pašu iedzīvotāju priekšlikums, kas saka: „jā, mēs esam ar mieru!” Kaut kur jau tai ostai ir jāattīstās! Un tas ir taisnīgi, ja viņiem apstākļus pasliktina, tad viņiem ir vairāk.”

Kā pozitīvs piemērs tiek minēta Ventspils, kas ir spējusi atrast vidusceļu starp pilsētu un ostu, radot iedzīvotājiem labvēlīgu vidi un saglabājot tīru jūr malu.

„Jāpaslavē Ventspils, jo tur visiem ir salikti logi pie termināla, kur iet garām transports, tāpat tas ogļu pārkraušanas veids ir ar slēgtu paņēmienu, bet tāpat tur bija problēmas. Par tiem pašiem logiem. Tas būtu tīri attīstības departamenta jautājums. Katrs liek kādus logus grib, kāda nauda ir, kopējais pilsētas skats ir šausmīgs! Varbūt vajadzētu ne uzreiz mājas siltināt. Bet ar to, no kā visiem ir labums - ielikt visiem logus, jo tas taču arī dod siltuma ekonomiju.”

Apkopojot respondentu viedokļus par kompromisiem attiecībā uz pilsētas attīstības jautājumu risināšanu, var redzēt, ka kompromisu iespējamība ir visai sarežģīta un aprūtināta. No atbildēm var arī secināt, ka kompromisi no iedzīvotāju puses ir iespējami, bet ir ļoti grūti sasniedzami.

„Attīstoties jau tomēr ir arī demokrātija. Ja pirms desmit gadiem visiem būtu nospļauties, tad tomēr tagad ņem vērā. Ja iedzīvotāji būs šausmīgi aktīvi, stāvēs priekšā mašīnām, tad tomēr tā kā ņem vērā.”

„Es domāju, ka nav tā, ka nav nemaz. Bet panākt ir grūti. Par būtiskām lietām varbūt kaut ko var, bet grūti. Vismaz tiek radīts iespaids. Ir šausmīgi jācīnās, jāpārliecina.”

Kā iemesls tam tiek pieminēta RD PAD neieinteresētība iedzīvotāju problēmās, bet ietekmīgu investoru interešu aizstāvēšana, izvirzot to kā prioritāti. Jautājumos, kur investoru plāni negatīvi ietekmē apkārtni, būtiski pasliktinot iedzīvotāju sadzīves apstākļus, kompromisu meklēšana netiek pieļauta ne no iedzīvotāju puses, ne RD PAD puses, kas nostājas investora pusē. Iedzīvotāji šādā situācijā parasti aizstāv savas intereses, cīnoties par tiesībām uz labu dzīves kvalitāti, savukārt investori aizstāv savas biznesa intereses.

„Rīgā vairāk ir pieņemts tā, ka kāda biedrība izdomā, ko viņiem vajag. Viņi iet pret departamentu kā pret pretinieku. Grūti ir izdomāt kā no sadarbības motīvu dabūt. Un tas ir atkal departamenta darbs - censties šo informāciju papildus nodot.”

Runātāju viedokļus, attiecībā uz kompromisu meklēšanu starp NVO, iedzīvotājiem un RD PAD var iedalīt divās grupās. Plašāk izplatītais un vieglāk deklarējams - gadījumos, kad ir jāaizstāv ietekmīgu investoru intereses, pats RD PAD nav orientēta uz kompromisu meklēšanu ar iedzīvotājiem un NVO. Drīzāk pat pretēji – informācija tiek slēpta, tā ir nepilnīga un pārprotama, jautājumi tiek risināti „aizmuguriski”, lai neizraisītu iedzīvotāju pretreakciju.

„Osta ir svarīgāka par jebko citu, pat par iedzīvotājiem. Tas parāda konkrētu investora dominanci pār iedzīvotāju vajadzībām. Tas aprēķins ir ciniski vienkāršs. Lielā nauda, protams, ir osta. Savukārt Vecmīlgrāvis, Kundziņsala un Bolderāja kopā, ir tālu ne galvenā daļa.”

„Es tādu gadījumu vienkārši nezinu. Ja man būtu jānosauk kāds gadījums, kur ir bijusi skaidra, konkrēta pretstāve un interešu atšķirība starp divām grupām un kur pilsētas vadība būtu skaidri, redzami, saprotami nonākusi pie lēmuma, kurš ir radies kompromisa ceļā. Es nezinu tādu gadījumu. Varbūt tā arī ir komunikācijas problēma.”

„Protams, par tādu Kundziņsalu, cik es dzirdu, tur nekādi pozitīvie kompromisi nekad nav tikuši piedāvāti. Ir tikai samierināties, vai pārcelties uz galīgāko „čuhņu”. Bez maz kā viņi to ir sapratuši.”

„Es domāju, ka nē, viņi nav ieinteresēti. Jo domā, ka mēs tāpat dabīgā nāvē aiziesim projām, iznīksim.”

„Viņi strādā uz konkrētām personām. Uz noteiktiem konkrētiem objektiem, kas ir ietekmīgi, kas ir bagāti, kas ir spējīgi viņiem samaksāt, lai izsistu cauri savus projektus.”

Savukārt otrs viedoklis ir mazāk kategorisks un aizstāv RD PAD, kas tomēr cenšas meklēt kompromisus, neraugoties uz investoru un politiķu spiedienu.

„Pēdējā laikā, kopš teritorijas plānojuma grozījumiem, pēdējiem lielajiem grozījumiem, kas bija sabiedriskā apspriešana, pirms tam es varbūt mazāk piedalījos, bet kaut kā likās, ka attieksme no departamenta puses ir tāda, ka vismaz mēģina atrast kompromisus. Un tur, kur spiež normatīvi, tur tie kompromisi vairāk vai mazāk tiek atrasti. Par citām lietām es īsti nezinu, kā iedzīvotāju svarīgām lietām. Bet es domāju, ka var atrast. Piemēram, tā pati koku ciršana pils pagalmā. Par katru varu necērt, pārdomā un mēģinās kaut ko labāku izdomāt.”

Kā negatīvs aspekts kompromisa trūkumam tiek minēts fakts, ka pilsētas attīstības kontekstā kompromisi netiek piedāvāti adekvāti iedzīvotāju interesēm un zaudējumiem. Tajā pat laikā iesniedzot savus priekšlikumus RD PAD, iedzīvotāji saņem kritiku par nekonstruktīvajiem priekšlikumiem un situācijas neizpratni.

„Nu ko, šinī situācijā mums piedāvā variantu A un variantu B. Mazāku kluci un lielāku kluci. Principā viņam tur nav jābūt. Ja tev iedod kaut kādus variantus, kuriem tu cilvēcīgi nevari piekrist, tu zini, ka no tā ļoti daudziem cilvēkiem būs sliktāk, tad es neredzu iemeslus tādiem kompromisiem. Nezinu kāpēc lai kā kompromisu uztvertu Krievu salas aizbēršanu tādā veidā, kādā tas tika izdarīts. Kāpēc, lai es pateiktu, ka tas ir labi? Es domāju, ka tas ir briesmīgi, ka ļoti tuvu daudzdzīvokļu mājām noliks kaut ko tādu, kas ir putekļains un diezgan netīrs. Tad kāpēc, lai tie visi cilvēki ciestu? Es nesaprotu tā kompromisa jēgu.”

Izskan viedoklis, ka RD PAD saskaras ar grūtībām, meklējot kompromisa variantus starp iedzīvotājiem un investoriem, ja normatīvajos aktos ir iespējamās interpretācijas un pielaišanas, kas skaidri nedefiniē rīcību un argumenti ir līdzvērtīgi. NVO pārstāvji vienlaicīgi arī atzīst, ka pietrūkst informācijas par RD PAD pieņemtajiem kompromisa lēmumiem.

„Man liekas, ka ir bijuši kompromisi. Es teiktu, ka tas ir tāpēc, ka es esmu vispār interesējies par sadarbību ar pilsētas varu. Mani interesē šie mehānismi un es esmu centies arī citus uz to aktivizēt. Tāpēc man liekas, ka tas notiek. Kaut kas ir, bet es pieņemu, ka cilvēkam, kurš ar to nav bijis saistībā, kā jau es teicu, nav informācijas par kaut kādiem pozitīviem lēmumiem. Viņam ir uzskats, ka viss ir par labu tikai investoriem. Vai par labu tiem, kuriem viņi investē.”

Atsevišķi runātāji, lai gan min, ka ir gatavi kompromisiem, tomēr sarunas laikā iezīmējas nostāja, kas ir pretrunā kompromisu meklēšanai. Atsevišķās situācijās, kas skar vides jautājumus, NVO nostāja vairāk ir pozicionēta kā cīņa pret investoru, sava viedokļa un interešu aizstāvība „līdz galam”, nevis kompromisu meklēšana. NVO pārstāvot savas apkaimes intereses jautājumos, kas skar ietekmi uz vides kvalitāti, kompromisiem nav gatavi, vienlaicīgi gan tiek uzsvērts, ka arī no RD PAD puses apmierinoši kompromisi netiek piedāvāti.

„Saprotiet, tomēr vienā vietā koncentrēt tik daudz ir ārkārtīgi bīstami. Ja tādā Kundziņsalā viens bundulis aizietu pa gaisu, saprotiet, kas notiktu ar visu Rīgu? Kāds kompromiss lūdzu vairāk?”

Lai iedzīvotāji būtu gatavi kompromisiem ir jāveido līdzvērtīgu partneru sarunas. Abām pusēm ir jāpiedalās un ir jābūt gataviem atteikties no kādas savu interešu daļas. Tomēr šobrīd iedzīvotāju pieredze aprobežojas ar viņu viedokļa ignorēšanu un „reālu” piedāvājumu trūkumu.

„Brīvostas attīstītājs Makarova kungs, es personīgi gāju viņam klāt un teicu: „Ja jums tā mūsu teritorija ir vajadzīga, iedodiet mums zemi un samaksājiet, lai mēs varam māju uzcelt.” Viņš atbildēja: „Vai jūs esat iedomājušies, ka par jūsu vecajām būdelēm kāds maksās?” Tas ir viss - tikai un vienīgi nauda. Tāda ir attieksme attīstības departamentam. Attīstības departaments plāta rokas, ka neko Brīvostai nevar padarīt.”

„Ko tad jūs Kundziņsalā! Jūs jau neko nevarat! Ko tad mēs? Mēs talkas regulāri organizējam, kopš mūsu organizācija ir. Protams, paldies pašvaldībai, ka apmaksā konteinerus izvest. Pašreiz mums ir iniciatīva noplakusi. Bija Lielbritānijas fonda padome. Mēs arī uzrakstījām, sanācām kopā. Bijām vairāki cilvēki. Aizgājām pie skolas direktora un prasījām par telpām, jo telpas pēcpusdienā stāv neizmantotas. Viņš bija ar mieru. Protams, nekas neiznāca. Diemžēl jūsu pieteikums nav tik nozīmīgs, lai mēs paņemtu jūs projekta rakstīšanai.”

Kā vienu no kompromisu trūkuma iemesliem no iedzīvotāju puses, runātāji min dialoga un saskaņošanas kultūras trūkumu. Respondentu skatījumā kompromisi būtu vairāk iespējami, ja RD PAD vairāk strādātu pie dialoga ar iedzīvotājiem, sniedzot informāciju, izskaidrojot, parādot ieguvumus un zaudējumus, uztverot iedzīvotāju kā pilnvērtīgu ieinteresēto pusi, nevis traucēkli.

„...mums ir revolucionārā kultūra, mums ir tāda situācija - probivaķ nado!”

„Mazās apkaimju organizācijas, man nācās citā sakarā ar aktīvistiem satīkties. Tur bija kā pret sienu, runājot, vispār komentēt. Tur pat vienkārši runājot bija jūtams, ka eksistē divi viedokļi - viņu un nepareizais. Bija ļoti grūti komunicēt vispār. Bet man jau liekas, ka tas vispār ir atdūries pret kādu latviešu īpašo psiholoģiju vispār.”

„...piemēram, daudzas iniciatīvas, kas šeit ir noslāpušas, jebkurā citā pilsētā, pat tur kur mēs visi lamājam stulbos amerikāņus, tur iet cauri fantastiskas iniciatīvas, kuras ir šeit noslāpušas. Tāpēc, ka latvietīm ir tā īpašā psiholoģija. Ka viņš negrib. Viņš ir tāds viensētas iedzīvotājs. Viņš negrib savas sētas intereses saskaņot ar citas sētas interesēm. Jo viņam vēl papildus liekas, ka tas notiek tik un tā lai politiskā dome varētu sev vākt dolārus un punktus.”